

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Anetta Horská

Analýza potřeb obyvatel města Slavičín v oblasti volnočasových aktivit

Zaměření na matky na mateřské a rodičovské dovolené

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci „Analýza potřeb obyvatel města Slavičín v oblasti volnočasových aktivit“ vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce.

V Olomouci dne

.....

Bc. Anetta Horská

Poděkování

Dovoluji si touto cestou poděkovat vedoucí své diplomové práce PaedDr. Aleně Jůvové, Ph.D. za všestrannou pomoc, věcné rady a podnětné připomínky při zpracování diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	4
I TEORETICKÁ ČÁST	6
1 ŽENA NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ.....	7
1.1 SOUČASNOST A RODIČOVSTVÍ	7
1.2 ŽENA V ROLI MATKY	9
2 VOLNÝ ČAS MATEK NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ	12
2.1 ŽIVOTNÍ STYL A KVALITA ŽIVOTA MATEK	12
2.1.1 Faktory utváření životního stylu	13
2.1.2 Kvalita života matek	14
2.2 VOLNÝ ČAS MATEK	15
2.2.1 Definování volného času.....	16
2.2.2 Funkce volného času	17
2.2.3 Změny ve volnočasových aktivitách matek	18
2.2.4 Vliv lokálního prostředí na volnočasové aktivity	19
2.3 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY ŽEN NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ	20
2.3.1 Další vzdělávání žen na MD a RD.....	22
2.3.2 Zájmové vzdělávání	26
2.4 DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE JAKO NÁPLŇ VOLNÉHO ČASU MATEK	27
2.5 MATEŘSKÉ A RODINNÉ CENTRUM	29
3 MOŽNOSTI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT VE MĚSTĚ SLAVIČÍN.....	31
3.1 CHARAKTERISTIKA MĚSTA SLAVIČÍN.....	31
3.2 VOLNOČASOVÉ PROSTŘEDÍ A PROSTORY VE MĚSTĚ.....	31
3.3 VOLNOČASOVÉ ORGANIZACE A INSTITUCE.....	33
II EMPIRICKÁ ČÁST.....	37
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	38
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY	38
4.2 FORMULACE HYPOTÉZ	39
4.3 VÝZKUMNÁ METODA, VZOREK A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	39
5 INTERPRETACE VÝZKUMU	40
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	60
6.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	60
6.2 LIMITY VÝZKUMU	65
6.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	65
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	73

SEZNAM OBRÁZKŮ	74
SEZNAM TABULEK	75
SEZNAM PŘÍLOH	77

ÚVOD

Volný čas je důležitou součástí lidského života, kdy dochází nejen k proměně jeho obsahu, ale dochází i ke změně v časové dotaci a rovněž jeho významu. Takovým obdobím, kdy se volný čas mění, je období mateřství. Podle našeho názoru je téma volného času dospělých velmi důležité. Přičemž při studiu jsme se mnohdy setkali s publikacemi, které se věnují spíše problematice volného času u dětí, dospívajících či seniorů. Etapa dospělosti ve vztahu k volnému času člověka není tolik zkoumána a popisována, avšak je velmi důležité ji věnovat pozornost. Právě rodiče by měli být vzory pro své děti, které od nich přejímají základy využívání volného času a uvědomování si jeho hodnoty. Taktéž na příkladu pojmu rodičovská a mateřská „dovolená“ bychom chtěli připomenout přístup k rodičovství. Spojení rodičovská/mateřská „dovolená“ v symbolické rovině snižuje výkon rodiče pečujícího o dítě na volnočasovou, zájmovou či rekreační aktivitu.

Motivací pro zpracování tohoto tématu a specifikací obyvatel Slavičína na ženy na mateřské/rodičovské dovolené nám byla půlroční dobrovolnická praxe v rodinném centru. Tam jsme měli možnost setkat se s ženami na mateřské/rodičovské dovolené a vyslechnout si jejich každodenní starosti i radosti. Oblast volného času byla často rozebírána a jevila se nám jako problematické místo v životě žen. Jelikož ve městě Slavičín není žádný muž, který by byl na rodičovské dovolené, budeme proto v naší diplomové práci používat pojem žena (matka) na mateřské/rodičovské dovolené.

Hlavním cílem naší práce tedy je diskutovat a analyzovat problematiku potřeb žen na mateřské a rodičovské dovolené ve Slavičíně v oblasti volnočasových aktivit. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou část. Teoretická část se dělí do tří základních kapitol a opírá se o poznatky z odborné literatury. V první kapitole je popsána a specifikována rodina v dnešní době a role matky. Snahou je objasnit, jakými změnami si prošla a prochází současná rodina. Taktéž poukázat, jak se transformuje žena do role matky a s čím vším se musí vyrovnat. Druhá kapitola se zabývá volným časem matek na mateřské a rodičovské dovolené, snaží se ukázat a zdůvodnit, jak se mění a vyvíjí životní styl a kvalita života těchto žen. Ve třetí kapitole jsou pak analyzovány možnosti trávení volného času ve Slavičíně pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené. Empirická část opírající se o teoretické poznatky je rozdělena taktéž do dalších tří kapitol. Čtvrtá objasňuje základní rámec výzkumu, předkládá cíle výzkumu, hypotézy a popisuje výzkumný vzorek a způsob jeho výběru. Pátá kapitola obsahuje vyhodnocení vlastního výzkumu na základě dat získaných pomocí dotazníků. Na

tomto základě je po té odpovězeno na výzkumné otázky a hypotézy. Zmiňujeme zde i možné limity práce. Nakonec jsou vyvozeny a podány návrhy a doporučení do praxe města Slavičín.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŽENA NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ

1.1 Současnost a rodičovství

Rodina prochází a v minulosti již prošla nesčetnými proměnami, avšak zůstala velmi důležitou institucí pro každého z nás. Jak pro dospělého tak hlavně pro dítě. Mezi změny můžeme zmínit to, že mladí lidé začali být méně vázání normami. Volba rodiny už není striktně podmíněna sňatkem. Dříve i rozvody byly ojedinělé, dnes už jsou běžnou součástí rodinné života. Soužití osob stejného pohlaví a uzavírání registrovaných partnerství jsou další výraznou změnou (Krebs, 2015).

Od narození rodina formuje osobnost člověka, funguje jako socializační činitel. Rodina je proto pro všechny nejvýznamnější primární sociální skupinou. Pro zdravý duševní vývoj dítěte je důležité, aby bylo prostředí rodiny stálé a citově vřelé již od narození. Klade se stále častěji důraz i na období prenatální, kdy by si měli rodiče začínat tvořit kladný vztah k dítěti již v tomto období. Může se jednat o rodinu úplnou, která je tvořena otcem, matkou a minimálně jedním dítětem. Nebo může jít o rodinu neúplnou, to je tehdy pokud jeden z rodičů chybí. Nelze mluvit o rodině, pokud spolu žijí muž se ženou bez dítěte. Nezáleží na tom, zda jsou páry sezdané nebo žijí ve volném svazku, vždy je podstatná přítomnost dítěte. Mezi základní funkce rodiny patří funkce reprodukční, ekonomická, výchovná, socializační a ochranná. Pozorujeme zájem o pojem rodina takřka ve všech vědeckých disciplínách a setkáváme se s různými definicemi. Ve Velkém sociologickém slovníku se uvádí, že jde o „ ... *obecně původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury a základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorců a zachování kontinuity kulturního vývoje*“ (Maříková, 1996, s. 940-941). Pokud popisujeme rodinu složenou z matky, otce a dětí, používáme pro tuto rodinu označení „nukleární“. Zahrneme-li však do rodiny např. prarodiče nebo další okruh příbuzenstva jedná se o rodinu nazývanou „širší“. Ve Všeobecné encyklopedii v osmi svazcích (2000, s. 687) nacházíme definici, že „ ... *je založena na manželství či pokrevním příbuzenství. V nejužším pojetí trvalé spojení jednoho muže jedné ženy. Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností*“. Vždy záleží na podmínkách dané společnosti a kultuře, jaký vliv má na podobu rodiny. My vycházíme z výše zmíněných definic, které vysvětlují spíše tradiční pojetí rodiny. Musíme zde však zahrnout konkrétní tendence změn dnešních rodin.

Ve všech vyspělých státech počet dětí prakticky klesá tak, že směřujeme k bezdětné společnosti. Počet rozvodů stoupá, zatímco počty sňatků klesají. Nesezdané soužití nahradily manželství i rodinu, začalo převažovat procento dětí narozených svobodným matkám, vrostlo procento dětí nevychovávaných vlastními rodiči a do popředí se dostal pojem domácnost, nikoli rodina. Změnila se i vnitřní struktura rodiny. Můžeme zmínit nově transformované role matek a otců a technický pokrok, kterým lze řídit plánování rodičovství. Také nelze opomenout vnější okolnosti, které dohromady vytvořily silné destabilizační tlaky. Jde o tlak ekonomické sféry a trhu na disponibilitu a flexibilitu pracovní síly, informační zahlcení či nové vnímání nezávislosti a svobody jedince (Ambrozková, 2003).

Vycházíme-li z výše vybraných definic, zaměříme se na muže a ženu, kteří žijí buď nesezdáni v jedné domácnosti anebo v manželském soužití, a plánují počít dítě. Na stránkách Českého statistického úřadu nacházíme informace, že během 90. let počet sňatků významně klesl a zastavil se mezi 52 a 53 tisíci. Postupně se však počet sňatků dál propadal až k minimu a toho dosáhl v roce 2013. Statistický úřad zdůrazňuje, že se jednalo o přechod k jinému sňatkovému chování. Partneri žili nesezdáni a svatbu odkládali do vyššího věku. Avšak zpráva z roku 2018 přinesla překvapující zjištění, a to že uzavírání sňatku opět přišlo do módy a jejich počet byl nejvyšší za posledních deset let (Kolářová, 2018). „*Nejvýznamnějším přechodem v rodinném cyklu je přechod k rodičovství*“ (Možný, 2002, s. 126). Jedná se o jedinečný přechod v životě člověka. Můžeme zmínit jeho čtyři aspekty. První, kdy je žena pod významným tlakem společnosti. Historicky je žena považovaná za osobu, která musí plodit děti. Dnes je však doba jiná a žena může dobrovolně rozhodovat o tom, zda bude plodit děti. Ale stále se setkáváme s neporozuměním rozhodnutí nemít potomky. Další aspekt zmiňuje, že je to přechod, k němuž dochází i mimovolně. Třetí aspekt tvrdí, že přechod k mateřství je přechod nerevokovatelný. To znamená, že mít dítě je nevratný přechod. Dítě se nedá vzít zpět nebo vyměnit za jiné. Poslední aspekt je přechod zlomový. Narození dítěte není pozvolné. Dítě, které dosud v životě partnerů nebylo, tu náhle je (Možný, 2002). Podle Padrnose (in Veselá, 2003) je hlavní úkol manželství vytvořit rodinu a vychovávat děti. Ne vždy tomu tak je. Základem pro založení rodiny by měla být vzájemná láska a úcta, ochota sdílet veškeré nástrahy a překážky rodinného života, nést spolu společný osud a být si vzájemnou oporou po celý život. To však vyžaduje určitou zralost obou partnerů. Opravdovou zralost člověka by měla značit dospělost. Protože se naše diplomová práce týká pouze žen na mateřské a rodičovské dovolené, budeme se dále v naší práci zabývat pouze dospělými ženami a jejich rolí v mateřství.

1.2 Žena v roli matky

„*Dospělost je období vrcholu zrání určité funkce nebo souboru funkcí*“ (Hartl, Hartlová, 2015, s. 120). Je to etapa mezi dospíváním a stářím. Přechody mezi jednotlivými etapami jsou nezřetelné. Pojem dospělost zahrnuje jednotlivé složky, a to dospělost pohlavní, právní, sociální a ekonomickou. Někdy se za mezník dospělosti považuje právní aspekt, neboli dosažení osmnácti let. A přikládá se mu velký význam. Záleží na více aspektech. Dívky například dosahují pohlavní dospělosti při první ovulaci. Vágnerová (2007) uvádí důležitost změny vnímání významu sexuality, kdy v dospívání reprodukční složka sexuality nemá žádnou hodnotu a je nežádoucí, v dospělosti je postoj k sexualitě ovlivněn potřebou mít dítě. Ekonomickou dospělostí se myslí situace, kdy je člověk schopný uživit sám sebe a mít dostatečné prostředky k budování domova a zajištění potenciální rodiny. Budeme-li se zabývat věkem, lze předpokládat, že se jedná o období začínající kolem dvaceti let a výše, v závislosti na praxi a dosaženém vzdělání. Mladé ženy dosahují sociální dospělosti dříve než muži. Ta je spojena se sociální zkušeností daného jedince. Jde o to, kolika sociálními situacemi jedinec prošel a případně je musel řešit (Veselá, 2003).

Dospělý člověk prochází několika vývojovými etapami. První etapa je časná dospělost, která se vymezuje na období zhruba od 20 do 25-30 lety. Patří mezi přechodné období k plné dospělosti. Další etapa je střední dospělost asi do 45 let. Člověk v tomto období je plný sil a relativně stabilní. Třetí etapou je pozdní dospělost. Období do začátku stáří, což znamená asi do 60-65 let. Každá vývojová fáze má své úkoly, které jsou ale velmi individuální a v dnešní době se mnohdy stírají. V první fázi dospělosti dochází k upevnování identity a ztotožňování se s rolí dospělého. Postupné osamotnění se od rodičů, volba partnera a profese jsou další charakteristické prvky. Období střední dospělosti se uvádí jako vrchol produktivity s vysokou mírou odpovědnosti v rodině. V poslední fázi dochází ke ztotožnění s tím, že děti odchází z domova a postupné zmenšování profesních činností (Langmeier, Krejčířová, 2015).

V období časné dospělosti a střední dospělosti může žena přijmout roli matky. Role je dle Velké psychologického slovníku „... *chování, které je pro jedince v určitém postavení či situaci vhodné, očekávané a žádoucí, případně je pro ně dána konkrétní sociální norma. Role podléhá sociální kontrole a tím i sociálním sankcím*“ (Hartl, Hartlová, 2010, s. 504). Rodičovská role je v těchto obdobích významnou součástí identity. Skutečnou matkou se žena stává ve chvíli, kdy porodí své první dítě. Uvádí se, že „*mateřská role je sociálně vysoce ceněna*“ (Vágnerová, 2000, s. 344). O tom by se dalo diskutovat, jelikož podle nás jde ale

spíše o teoretickou rovinu. Stále častěji se setkáváme s tím, že matky jsou dnes spíše znevýhodněné osoby. Vágnerová (2000; 2007) dále připomíná, že mateřská (samozřejmě i otcovská) role je silně asymetrická. Jedná se o dominantní roli, kdy matka je nadřazena dítěti, je autoritou pro dítě. Matka má rozhodující moc v podstatě ve všem. Nevratná je i role matky. Dítě se nedá vrátit ani vyměnit v případě, že nám jeho osobnost nevyhovuje. Narozením dítěte vznikne zvláštní a neodvolatelné pouto rodičů navzájem, jelikož se stává společným potomkem. Zásadní je určitě i nutnost změnit životní styl. Tím, že je dítě zpočátku úplně závislé na matce, tak to pro ni nese samo sebou velkou zodpovědnost a mnoho povinností a omezení. Ženy, které jsou v prvních letech na rodičovské dovolené, tak obvykle ztrácí dočasně spojení s profesním životem a často i s tím společenským. Leckdy se žena cítí izolovaná v domácnosti. Klesá i možnost seberealizace, tím, že ženy pobírají rodičovský příspěvek a nejsou ekonomicky nezávislé. Výjimkou jsou samozřejmě ženy, které podnikají nebo pracují i při pobírání rodičovského příspěvku. Proto ženy, které mateřství ne tak úplně přijmou, se setkávají s pocity frustrace. Zpočátku se ženy dostávají do nových situací, musí se vyrovnat s nevyspáním se a hormonálními změnami, musí zvládat péči o domácnost a případně o další členy rodiny. Důležitá je tedy opora prvotně v sobě (souvisí s tím míra sebedůvěry a sebevědomí) a i v rodině (Marksová-Tominová, 2009). Dosud nepoznané pozitivní prožitky a výrazná stimulace osobnostního vývoje, které na druhou stranu Langmeier a Krejčířová (2006) vyzdvihují. Rovněž role matky nabízí mnoho radostných situací a vzbuzuje nový postoj ochránitelky, díky němuž mnoho žen získá smysl života.

Tím, že je na roli ženy mnohdy vyvíjen nepřirozený tlak na jejich roli, tak se občas objevuje chtíč být dokonalou matkou. Může to být úmyslně, ale i nevědomě. Například neúměrné trávení času vyhledáváním dostupných informací o dětských nemocech, neschopnost pustit „ani na minutu“ dítě z očí, touha mít vše doma neustále uklizené a čisté či nemožnost vyjít někam sama bez dítěte. To vše může být podle Marksové-Tominové (2009) ukazatelem této tendence. Šed'ová (2003, s. 18) ve svém výzkumu zaměřeném na mateřství mimo jiné položila svým respondentům otázku, kdo je to dobrá matka. Jedna z dotázaných odpověděla: „ ... že by si to žádná matka neměla vytyčit jako cíl, že bude dokonalá matka. Nikdo by toho neměl chtít bezpodmínečně dosáhnout. Všechny maminky, co znám, mají pocit viny, že něco nezvládají. Tak si myslím, že je dobrý jim říct, že dokonalá matka neexistuje“. Zároveň všechny dotázané zdůraznily za nutné uspokojovat své potřeby, nejenom poskytovat všestrannou péči dítěti. Avšak viditelně se jim to nedaří vždy. Totéž je zdůrazněné i v knize Rodina a práce –

jak je sladit a nezbláznit se (2009), kdy autorka uvádí důležitost smysluplného nakládání s volným časem z důvodu vyhnutí se negativním extrémům (Marksová-Tominová, 2009).

2 VOLNÝ ČAS MATEK NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ

Kapitola si klade za cíl definovat volný čas ve vztahu k ženám na MD a RD a zároveň upozornit na úskalí, která při vymezování a definování volného času mohou nastat. Způsob využívání volného času je jedním z důležitých ukazatelů životního stylu a úzce s ním souvisí. Proto se zaměříme i na problematiku životního stylu.

2.1 Životní styl a kvalita života matek

V řeči běžného člověka jsme zvyklí pojem životní styl používat. Toto ustálené slovní spojení každému může asociovat různé představy. Životní styl je spojen s módou, zdravím, pohybovými aktivitami, způsobem jakým člověk bydlí, vztahem k ekologii, konzumním chováním, odlišováním se od většiny či menšiny atd. Jelikož se každodenně užívá, je důležité vymezit jeho význam ve vědecké oblasti. Ačkoliv definice běžné populace s vědeckou sférou se do určité míry střetávají. Pokud budeme na životní styl nahlížet velmi obecně, nacházíme u Duffkové (2008, s. 51–52) definici: „ ... *životní styl je způsob, jakým lidé žijí – tedy jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se, pracují, spotřebovávají, vzájemně komunikují, jednají, rozhodují se, cestují, vyznávají a dodržují určité hodnoty, starají se o děti, pěstují potraviny, vyrábějí atd.* “. Prozkoumáme-li tento pojem podrobněji, zjistíme, že se na něho nahlíží zvlášť pro jednotlivce a zvlášť pro skupinu. Pro naši práci je podstatnější vymezení životního stylu jednotlivce, konkrétně ženy na MD a RD. Hovoříme-li o životním stylu jednotlivce, myslí se tím „ ... *soubor názorů, postojů, temperamentových vlastností a návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují osobitost jeho chování*“ (Mohapl in Kraus a Poláčková, 2001, s. 153). U Duffkové (2005, s. 81) nacházíme podobnou definici, a to že „ ... *životním stylem jednotlivce je možné rozumět ve značné míře konzistentní životní způsob jednotlivce, jehož jednotlivé části si navzájem odpovídají, jsou ve vzájemném vztahu, vycházejí z jednotného základu, mají společné jádro, respektive určitou jednotící linii, tj. jednotný styl. Který se jako červená linie prolíná všemi podstatnými činnostmi, vztahy, zvyklostmi nositele životního stylu*“ (in Kubátová, 2010, s. 13). Životní styl se během života mění, jak člověk prochází různými životními situacemi. Velkou změnou v životním stylu způsobuje právě mateřství.

2.1.1 Faktory utváření životního stylu

Podíváme-li se na faktory, které utvářejí životní styl, nacházíme rozdělení na dvě skupiny. Vycházíme z dělení Duffkové (2008) a Krause a Poláčkové (2001). Pokusíme se o jejich souhrn. Jedná se o objektivní společenské faktory neboli vnější faktory a subjektivní osobnostní faktory neboli vnitřní faktory. Mezi objektivní společenské faktory můžeme zmínit zaprvé ekonomické poměry. Ovlivňuje to jak pracovní oblast, tak s tím související volnočasové aktivity. Můžeme zmínit vysokou nezaměstnanost nebo na druhé straně osoby s vysokými příjmy. Tato dvě protikladná východiska mají velký podíl na životním stylu. Proto i odchod žen na mateřskou a rodičovskou dovolenou je ovlivněn poklesem příjmů a tím i možnou změnou životního stylu. Ženy jsou odkázané na mateřský a rodičovský příspěvek a závislé na partnerově příjmu. Mnoho žen proto využívá přivýdělnku. Což do jisté míry může mít negativní dopad na volný čas. Na životní styl mají vliv i politické poměry. Důležité je zmínit sociální politiku v oblasti rodiny. Ta řeší mimo jiné délku rodičovského dovolené a výši rodičovského příspěvku, možnosti přivýdělnku k pobírání rodičovského příspěvku atd. Významnou roli hrají i kulturní podmínky. Jak na úrovni společnosti – to jak se společnost vyvíjela a vyvíjí, jaké uznává hodnoty, normy a ideje. Do života jedince se promítá i morálka, právo, tradice, věda, umění, vzdělávání aj. Odraz zvyklostí v rodině se odráží do životního stylu – to jak hospodaří, jakým způsobem vychovávají děti, jak tráví volný čas, jak uspokojují biologické, hygienické a kulturní potřeby. Vedle těchto zmíněných faktorů můžeme zmínit i vědecký a technický vývoj. Výrazný dopad na člověka má rozšíření nových informačních a komunikačních technologií (osobní počítače, tablety, chytré telefony, Internet a s nimi spojené sociální sítě). Rozmach cestování a dopravních prostředků patří k dalším typickým příkladům technických pokroků. Do této kategorie patří i urbanizace. Důležitou roli mají i geografické a ekologické podmínky (Duffková, 2008; Kraus a Poláčková, 2001). Duffková (2008) mimo výše zmíněné přidává i demografické podmínky, v nichž můžeme sledovat vše od chvíle, kdy se člověk narodí až do chvíle, kdy zemře, rodinné a partnerské přístupy, migrace a hustotu osídlení. Dostáváme se k subjektivně osobnostním faktorům, mezi které patří věk, zdraví a pohlaví člověka. Což jsou pro naši práci určující faktory. Dále sem spadají zájmy a potřeby jedince, intelektuální úroveň, temperamentové dispozice, dosažené vzdělání aj. (Duffková, 2008; Kraus a Poláčková, 2001).

2.1.2 Kvalita života matek

S pojmem životní styl je úzce spojen pojem kvalita života. Tento pojem vystupuje v odborné literatuře mnoha vědních oborů, jako je sociologie, pedagogika, medicína aj. Na základě toho, že vystupuje v tolika odlišných odvětvích, pochopitelně nalézáme odlišnosti v jeho definování. V české sociologické literatuře se uvádí koncepce tohoto pojmu, u něhož lze dnes těžce odhadnout původního autora. Definován jako „ ... kvalita života je komplexní, integrální charakteristika postavení člověka ve společnosti s aspekty sociálně-ekonomickými, politickými, kulturními a ekologickými“ (Duffková, 2008, s. 100). Pokud však netrváme na vytvoření jednotné definice, můžeme se opřít i o výčet kategorií týkajících se kvality života. Ty při snaze analyzovat více než třicet odborných článků utřídil Cummins (1996). Jedná se o „ ... materiální zabezpečení, zdraví, produktivitu, výkonnost, velmi dobré a přátelské mezilidské vztahy, pocit bezpečí, komunita a emoční pohoda“ (in Mareš a kol., 2006, s. 12).

V literatuře nacházíme teorii potřeb podle Maslowa (Drapela, 2001), jejíž principy lze použít např. na problematiku vnímání a hodnocení určité životní situace, životní etapy nebo právě kvality života. Stručně popíšeme teorii amerického psychologa Maslowa, který stupňovitě do pyramidy uspořádal lidské potřeby. Podle něho má každý člověk pět základních typů potřeb. Seřadil je podle jejich existencionální naléhavosti a významu. Mezi tyto potřeby patří základní existenční fyziologické potřeby organismu (dýchání, pití, jídlo, spánek, vylučování, ...), potřeba bezpečí (pořádek, předvídatelnost věcí, bezpečí vlastní tělesné schránky a členů rodiny, jistota zdrojů, bydlení, zajištění zdraví a zdravotní péče, jistota zaměstnání, ...), sociální potřeby (emocionální naplnění v podobě přátelství, lásky, partnerství, rodinného zájmu, ...). Potřeba úcty, sebeúcty (potřeba prestiže, respektu, seberealizace, uznání, pozitivního ohodnocení, vlastní důležitosti, ocenění ze strany jiných lidí, ...). Na vrcholu této pyramidy stojí potřeba osobního růstu (potřeba využít své individuální schopnosti, realizovat své záměry, stát se tím, kým můžeme být, potřeba rozvoje, tvořivosti, ...). Taktéž platí pravidlo, že vyšší potřeby jsou obvykle pocíťovány až když dojde k uspokojení potřeb nižších (alespoň částečně). Nejvýše postavené potřeby se od ostatních odlišují tím, že nemusí být nikdy úplně naplněny (Heřmanová, 2012). Pokud se zaměříme na ženy na MD/RD starající se o dítě, je důležité neopomenout, že potřeby fyziologické, bezpečí a sociální, jsou potřeby, které žena naplňuje nejen sobě, ale právě dítěti. O tyto potřeby se matka stará do té doby, než si je dítě dokáže naplňovat samo. Někdy se stává, že ve prospěch dítěte zapomínají ženy na sebe. Potřeby dítěte by měla matka uspokojovat tak, aby nebyla vyčerpaná, přetížená, ale aby ji to

těšilo. I malé dítě totiž dokáže poznat z toho, jak se matka projevuje, v jakém je psychické či fyzické kondici. Nakonečný (2009) uvádí, že pro mnoho žen „stát se matkou a mít dítě“ je nejvyšším stupněm seberealizace. Jedná se o spojení povinnosti s radostí.

Pohledem do empirických výzkumů nacházíme několik věnujících se kvalitě života a s tím související životní spokojeností. Podíváme se na britský panelový výzkum prováděný v letech 1996 – 2005 každoročně v 10 000 domácností. Z výzkumu selektujeme závěry zajímavé pro naši práci. A to, že seždané páry pocítují při příchodu dítěte na svět větší životní spokojenost než páry neseždané nebo partneri, kteří nežijí v jedné domácnosti. Taktéž zjistili, že obecně seždaní jednotlivci, a zejména vdané ženy, jsou spokojenější, když se stanou matkami. Zajímavé je, že s počtem dětí se zvyšuje i vnímaná kvalita života rodičů. Na druhou stranu kromě pozitivního vnímání příchodu dítěte na životní spokojenost existuje současně i nepochybně velký a negativní dopad na osobní pohodu. Péče o dítě je náročná a bylo by naivní očekávat, že nebude mít žádný vliv na společenský život nebo využití volného času. Z výzkumů vyplývá, že mít dítě je rozhodnutí, které si vybírá daň na uspokojení matek se společenským životem, množstvím volného času a jeho využíváním. Většina těchto negativních dopadů přichází rapidně s prvním dítětem (Angeles, 2009). Z dalších podstatných výzkumů pro naši práci je výzkum nazvaný „Kvalita žen v období mateřství pomocí metody SEIQOL“. Studie se snažila zjistit odpověď na otázku, jak mohou ženy vnímat, prožívat a hodnotit svou kvalitu života v období mateřství. Nepoužili běžný dotazník, ale využili individualizovaný přístup. Sběr dat probíhal mezi lety 2011 – 2012. Z výzkumu vyplývá, že ženy v období mateřství jsou s kvalitou života velmi spokojené. Na kvalitu života nemá vliv stupeň vzdělání, počet dětí v rodině ani není ovlivněn způsobem vedení porodu. Nejvíce uváděné cíle žen jsou „rodina, zdraví, zaměstnání, přátelé a finanční zajištění“ (Vachková, Čermáková a Mareš, 2013).

2.2 Volný čas matek

Jelikož se naše práce zabývá analýzou volnočasových aktivit, je třeba definovat pojem volný čas, z kterého vyplývají právě ony volnočasové aktivity. Tato formulace volný čas je denně vyslovována z úst každého z nás. Ačkoliv každý má jinou představu toho, co to vlastně je. Všichni bychom se jistě shodli, že volný čas v nás vzbuzuje pocit něčeho pohodového, atraktivního.

2.2.1 Definování volného času

Jak to u odborných pojmů bývá, existuje několik různých definic. Konkrétně u volného času se setkáváme s dvěma odlišnými přístupy. První přístup je tzv. reziduální teorie volného času. Podle této teorie můžeme popsat volný čas „ ... jako zbytkový, který zůstane po odečtení povinných činností“. Druhým přístupem je vymezení, které lze nazvat pozitivní. To znamená, že se nedefinuje, co do volného času nepatří (Janiš, 2009, s. 12). Toto pojetí využívá Bakalář (1978, s. 65), podle něhož se jedná o „ ... čas, v němž člověk svobodně volí a koná takové činnosti, které mu přinášejí potěšení, zábavu, odpočinek, které více či méně rozvíjejí a obnovují jeho tělesné a duševní schopnosti, popřípadě tvůrčí síly“. V dokumentu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy najdeme popis, že je to čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost (*Volný čas a prevence u dětí a mládeže*, 2002, s. 6). Pokud volný čas vnímáme jako pozitivní pojem, lze ho charakterizovat jako časový úsek, který pro jedince značí svobodu. Každý se v rámci něho může nezávisle projevat, nikdo nikoho k ničemu nenutí a není ani nucen při svých činnostech svým podvědomím. Jako vhodnější se nám jeví reziduální přístup, kdy se jasně vymezuje, kdy se doba volného času odehrává. Podle nás je důležité znát časové ohraničení. Do tohoto přístupu lze zařadit definici podle Dumazediera, který popisuje volný čas jako „ ... komplex aktivit mimo pracovní, společenské závazky (i mimo biofyzickou péči o vlastní osobu), jimiž se jedinec zabývá ze své vůle, aby si buď odpočinul, pobavil nebo svobodně zdokonaloval svou tvůrčí kapacitu“ (Pácl in Spousta et al., 1997, s. 62). V Pedagogickém slovníku taky nacházíme jednu z tzv. negativních definic, a to, že je to „ ... čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013, s. 341). Takže pokud se chápe volný čas z pohledu negativních definic, jde o zbylý úsek průběhu dne, který zbyl po podmíněném čase pro studium a práci, povinnostech v domácnosti a po uspokojení fyziologických potřeb. Jako souhrnně a výstižně se nám jeví definice od Spousty (1996, s. 12): „Volný čas je veličina, která bývá chápána jako atribut, charakteristický znak svobody individua. Má však svou hodnotu jen v poměru k pracovním i mimopracovním činnostem, které jedinec koná buď v rodině, nebo v širším společenském prostředí“. Jestliže se v naší práci budeme zaměřovat na volnočasové aktivity, souhrnně je označíme, za veškeré činnosti vykonávané v uvedené definici volného času. Stanislav Vrána (1948) a Blanka Filipcová (1967) dodávají, že nelze do volnočasových aktivit a činností řadit takové, ze kterých bychom měli finanční užitek (in Janiš, 2016).

2.2.2 Funkce volného času

Trávit volný čas kvalitně a efektivně může plnit několik funkcí přinášejících určitou hodnotu navíc v jeho trávení. Funkce, které budeme zmiňovat, neexistují odděleně, naopak se vzájemně doplňují, existují vedle sebe. K rozsáhlejšímu dělení funkcí patří vymezení dle Opaschowského (1996, s. 93–94), kterého cituje několik autorů a my je specifikujeme pro matky na MD/RD. Nacházíme u něj osm hlavních funkcí volného času:

1. *Rekreace* – Čas, který slouží ženám k odpočinku, relaxaci, k zotavení a upevnění zdraví. Ženy mohou načerpat nové psychické a fyzické síly, které během náročné a v podstatě 24hodinové péče o dítě potřebují. Taky tento čas mnoho žen jistě využije ke spánku.
2. *Kompenzace* – Tato funkce vyrovnává jednostrannou zátěž. Slouží k rozptýlení, k zábavě, přináší psychickou úlevu. Jednotvárnost práce a snížení sociálních kontaktů může právě u žen vyvolávat pocit frustrace.
3. *Edukace* – Potřeba stále se vzdělávat, získávat nové znalosti v oblasti péče o dítě, jeho zájmech nebo rozvíjení svých znalostí a dovedností podle osobních zájmů.
4. *Kontemplace* – Funkce, kdy žena hledá smysl života, kterým právě může být narození dítěte. Čas, kdy se může zamýšlet nad sama sebou, sebereflektovat svůj dosavadní život a přemýšlet, jakým směrem by se chtěla dál v životě ubírat. MD/RD je mnohdy čas, kdy ženy začnou podnikat, změnit své zaměstnání apod.
5. *Komunikace* – Podporuje sociální kontakty, které má žena v tomto období v omezené míře. Také vyhledávání nových vztahů. Posilování partnerských vztahů, kdy se tomto období se setkává s tím, že muž se cítí odstrčený na úkor dítěte.
6. *Integrace* – Slouží ke stabilizaci rodinného života. Potřebě ženy někam patřit a zažít pocit uznání, tolerance.
7. *Participace* – Přináší ženám možnost účasti na volnočasových aktivitách. Možnost podílet se na činnosti nějakého spolku nebo centra pro matky.
8. *Enkulturační* – Ženy mají možnost se kulturně rozvíjet, tvořivě vyjadřovat prostřednictvím všestranných činností (Janiš, 2017; Knotová, 2011).

Janiš (2017) ve své knize upravuje dělení funkcí, které uvádí Pávková. Ta definovala funkce výchovy mimo vyučování. Dle jeho názoru je toto stručné rozdělení dostačující a lze do něho začlenit výše rozepsané funkce. Oproti Pávkové vypouští funkci preventivní, která je podle něho součástí výchovně-vzdělávací funkce. V jeho modifikované podobě se tedy jedná o

funkci výchovnou, vzdělávací, sociální a zdravotní. Různé životní období přináší změnu v preferenci zmíněných funkcí.

2.2.3 Změny ve volnočasových aktivitách matek

Jak už jsme několikrát zmínili, přijmout roli matky a vyrovnat se s novou situací je velmi obtížná etapa v životě každé ženy. Změnou životního stylu se přirozeně proměňují i volnočasové aktivity. V odborné literatuře však nenacházíme žádnou kapitolu specificky zaměřenou na matky na MD/RD. Zaujal nás však popis změn (Kasper a Lubecki, 2003), se kterými se mohou setkat lidé v seniorském věku, kteří se podobně jako matky vyrovnávají s životním mezníkem. Bereme však v potaz specifika seniorů, která jsou samozřejmě rozdílná než u žen na MD/RD. Budeme tedy rozvíjet jejich teorii a modifikovat ji. Mezi možnosti, jak se mění volnočasové aktivit u žen, patří:

1. Možnost pokračovat v dosavadních aktivitách. Dojde tak k zanedbatelnému zásahu do životního stylu jedince. Tyto činnosti však musí být finančně dostupné aktuální situaci závislé na příspěvku od státu, vlastnímu příjmu či podpoře partnera. Hlavně je důležité, zda odpovídají možnostem skloubit je s péčí o potomka. V ideálním případě možnost aktivitu vykonávat společně s dítětem, případně využít hlídání (ať už rodinného příslušníka či přátel, případně nabídku nějaké instituce).
2. Možnost rozšířit si stávající aktivity. Žena může v tomto období najít víc času zaměřit se na hlubší rozvoj některé ze svých předchozích aktivit. Má možnost vložit větší množství svého osobního času.
3. Možnost volby nových činností. Většinou se jedná o aktivity, na které žena buď neměla čas, anebo se jedná o takové, které vyplynou z aktuální situace. Napadá nás třeba cvičení, které žena začne vykonávat v rámci těhotenství a pokračuje v něm i po porodu.
4. Možnost pokračovat v profesních činnostech ve významu volnočasových aktivit. V tomto případě záleží na předchozím zaměstnání ženy. Žena se může dostat do role dobrovolníka ať už pravidelně nebo jednorázově. Taktéž na základě svých pracovních dovedností může předávat své znalosti ostatním v rámci přednášek, kurzů aj.
5. Možnost změny každodenních povinností ve volnočasové aktivity. Tím je myšleno například vaření a nakupování. Avšak to je velmi individuální. U některých žen to však může být nový koníček (Kasper a Lubecki in Janiš, 2016).

2.2.4 Vliv lokálního prostředí na volnočasové aktivity

Do určité míry má na způsob trávení volného času vliv i lokální prostředí. Jiné budou volnočasové aktivity člověka obklopeného přírodou žijícího s rodinou na venkově a člověka žijícího anonymně v panelákové zástavbě velkoměsta. Mluvíme-li o prostředí, myslíme prostor vytvářející prostor k žití. Jedná se tedy o životní prostředí. Sem spadají přírodní, kulturní a společenské podmínky. Patří sem jak věci hmotné, tak duchovní povahy. „*Životní prostředí člověka zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému duchovní systém, tj. prvky jako věda, umění, morálka apod.*“. Znamená to tedy, že stálost životního prostředí neexistuje, člověk ať už vědomě či nevědomě je schopen prostředí měnit. Působení prostředí na člověka formuje jeho osobnost a způsob života (Kraus a Poláčková, 2001, s. 99). Nelze mít pochybnosti o tom, že prostředí, ve kterém jsme se narodili, ve kterém rosteme a prožíváme náš život, na nás nechává otisky a v určité míře nás poznamenalo a ovlivnilo. Je samozřejmé, že jde o individuální záležitost. Muži a ženy jsou rozdílně ovlivněni. Kraus (2014, s. 74–75) uvádí, že „... *vlivy prostředí mohou jednání člověka podpořit, nebo být překážkou, přímo formovat, motivovat, mít signální funkci*“.

Existují různá dělení prostředí. Janiš (2009) dodává, že jde o vědomé i nevědomé působení všech prostředí na jedince, ať má o to snahu či nikoliv. Patrné je i vzájemné pozitivní a negativní ovlivňování prostředí mezi sebou. Může se jednat o různé typologie. V knize Člověk-prostředí-výchova nacházíme dělení podle velikosti prostoru, podle druhu činností vykonávaných v daném prostoru, z hlediska toho, jak se člověk podílel na podobě určitého prostředí, podle toho, čím je prostředí utvořeno, podle povahy daného teritoria, z pohledu frekvence, pestrosti a kvality působících podnětů (Kraus a Poláčková, 2001). V kontextu s dělením prostředí nesmíme zapomenout, že každé prostředí má dvě hlediska. A to *materiální* a *sociálně-psychickou stránku* (Kraus, 2014). Jelikož nás budou v našem výzkumu zajímat matky ve městě Slavičín, což spadá do kategorie prostředí podle velikosti prostoru, jedná se o lokální prostředí.

Pestrost nabídky volnočasových aktivit je ovlivněná právě i velikostí lokálního prostředí. Lokální prostředí můžeme definovat jako „... *skupinu lidí žijících na ohraničeném teritoriu, uznávající společné tradice, symboly, hodnoty (s vědomím jisté diference a zvláštností), užívající stejných institucí a služeb, žijící v jistém pocitu soudržnosti a vnitřní bezpečnosti a připravená ke společným činnostem*“ (Pilch, Lepalczyk in Kraus, 2001, s. 126). Lokální prostředí můžeme rozdělit na městské a vesnické. Každé z těchto prostředí má své

charakteristické rysy, které se však v posledních letech postupně stírají či srovnávají. Ve vztahu k volnému času bychom mohli u vesnického prostředí vyzdvihnout blízkost k přírodě, udržování lidové kultury a folklóru, různé hodové svátky, taneční zábavy, sbory dobrovolných hasičů apod. Na vesnicích je častokrát jediné možné místo k setkávání či pořádání aktivit kulturní dům, hřiště, příp. budova školy. Vesnice se také potýká s mnohdy menší nabídkou vzdělávacích, zájmových či kulturních činností, s nutností dojíždět do vzdálenějších míst, konzervativnějším obyvatelstvem, které je méně otevřeno novinkám. V protikladu města, které nabízí pestřejší a podnětější možnosti pro širokou veřejnost. Samozřejmě záleží na každém jedinci, zda této nabídce využije. Neznamená to, že obyvatel města tráví efektivněji volný čas. Má však větší možnosti. Každé prostředí má jistě své pozitivní i negativní stránky působící na každého z nás. Pro matky na MD/RD bude skýtat městské prostředí jistě větší příležitost setkávat se v různých mateřských a rodinných centrech. Také různorodá nabídka aktivit, možnost využít hlídání potomka v organizacích tomu určených, moderní dětská hřiště, i to můžeme považovat za výhody města. Na vesnicích zase mnohdy oceňujeme čerstvý vzduch, menší provoz na silnicích a s tím související bezpečnost. A hlavně přirozené přírodní prostředí, které skýtat nespočet možností, jak bohatě využít volný čas.

2.3 Volnočasové aktivity žen na mateřské a rodičovské dovolené

Pod volnočasové aktivity spadá rozsáhlá škála nejrůznějších činností, které se v průběhu let neustále rozšiřují. Spousta aktivit se nebrala v potaz, neuskutečňovala se nebo vůbec neexistovala. Tak se začala například realizovat zážitková pedagogika, do některých aktivit se zapojila média včetně elektrotechniky (Hofbauer a Kaplánek, 2010). Nejběžnější aktivity ve volném čase můžeme roztrdit do několika kategorií. V následujícím členění vycházíme od Duffkové (2008, s. 157), která vytvořila několik skupin aktivit a to: „ ... *kulturní, sportovní, sociální, vzdělávací, veřejné, rekreační a cestovatelské, hobby a manuální*“. My je doplňujeme konkrétními aktivitami. Do kulturních aktivit spadají činnosti „*receptivní*“ a „*perceptivní*“. Pokud bude člověk přijímat určité kulturní (umělecké) hodnoty (sledování televize, návštěva divadla, kina, koncertu, poslech rozhlasu), bude se jednat o činnosti „*receptivní*“. Zde můžeme zmínit situaci, kdy žena již nenavštěvuje koncerty, divadla a nesleduje televizní programy pouze dle svých preferencí, ale vyhledává např. dětská divadýlka, koncerty zaměřené pro malé diváky nebo muzea přizpůsobená expozicí malým dětem. Nacházíme informaci, že

jedna z nejpočetnější skupin, které sledují televizi, jsou právě ženy na MD/RD, které však televizi mají mnohdy spíš jako zvukovou kulisu. „*Perceptivní*“ činnosti neboli aktivní, jsou takové, kdy se člověk podílí a vytváří něco sám. Jde o aktivity, kdy člověk projevuje svou kreativitu a tvořivost. Může jít o hru na hudební nástroj, kreslení, modelování apod. Často ženy nachází zalíbení ve zvelebování domácnosti a tvoří různé dekorační předměty. Taky nesmíme opomenout tvořivé činnosti s dětmi, které pomocí rodičů poznávají výtvarné techniky, učí se manipulovat s různými materiály. Nabídka „*sportovních*“ aktivit se v posledních letech rozšířila o různé adrenalinové sporty, které však nemají trvalý charakter a jde spíš o jednorázovou akci. Spektrum sportovních činností je rozsáhlé, spadají sem veškeré aktivity, které se dají provozovat individuálně a skupinově. V širším pojetí sem můžeme zařadit i procházky. Cvičení v období těhotenství a po porodu má nezastupitelné místo v životě ženy. Předporodní cvičení udržuje dobrý fyzický a psychický stav ženy, zahrnuje nácvik správného dýchání při porodu, žena se učí uvědomovat si své vlastní tělo, posiluje břišní a prsní svaly a hlavně přináší radost z pohybu ženě i dítěti. Podle Beránkové (2002) může žena cvičit až do porodu. Ačkoliv pro ni cvičení bude jiné a možná i trochu obtížné. Mezi pohybové aktivity doporučuje autorka právě cvičení, chůzi a plavání. Důležité je i poporodní cvičení, jedná se o lehčí cviky, díky kterým se ženy brání poporodním obtížím a snaží se odbourat změny, které přišly v průběhu těhotenství. Nacházíme zajímavou aktivitu, která se postupně rozšiřuje i v České republice. Jedná se o Strollering, což je outdoorové cvičení na čerstvém vzduchu. Jehož podstata je ve sportovní dynamické chůzi s kočárkem. Jde o zkombinování chůze s různými posilovacími cviky. Výhodou je, že matka na cvičení bere dítě s sebou v kočárku a nemusí řešit hlídání (*Strollering: mateřská v pohybu*, 2011). Ze společných sportovních aktivit vybíráme plavání pro novorozence, kojence, batole a nelze přehlédnout různorodou nabídku cvičení a sportování pro rodiče a děti. Mezi „*sociální*“ aktivity řadíme takové, kterými udržujeme sociální kontakt, mezilidské vztahy, setkáváme se s rodinou, přáteli apod. Spadají sem návštěvy mezi přáteli, rodinnými příslušníky, posezení v kavárnách, barech, návštěva nejrůznějších tanečních akcí. Tato skupina aktivit je pro ženu na MD/RD nejobtížnější. Jeden z podstatných důvodů je nemožnost domluvit si hlídání a na chvíli se sejít s přáteli. Zde je možnost vybrat takové místo, kde jsou děti vítány. Mnohé restaurace a kavárny mají dnes zřízený dětský koutek, kde se děti mohou zabavit. Řekli bychom, že často se tyto aktivity odehrávají spontánně např. při návštěvě dětských hřišť, pískovišť, kde se setkávají matky. Mezi specifické místa vhodná k těmto aktivitám patří RC (rodinné centrum) a MC (mateřské centrum), kde se setkávají právě matky s dětmi, případně jiní členové rodiny. Další skupinou

jsou „vzdělávací“ aktivity, které lze někdy řadit i mezi kulturní aktivity. Mají mnoho podob a my se jim budeme podrobněji věnovat v podkapitole 2.3.1. Za „veřejné“ lze považovat všechny aktivity spojené s účastí na záležitostech týkajících se veřejných problémů, ať už na úrovni lokální či celospolečenské. Může jít o angažovanost v politické straně, osadním výboru anebo v nějakém hnutí, které je mnohdy spojené právě s dětmi. Do „rekreačních“ a „cestovatelských“ aktivit řadíme zahrádkaření, chalupaření a chataření, sběr hub a tedy i cestování ve smyslu relaxování a poznávání. Mnohokrát se touha zahradnit projevuje právě s příchodem dítěte, kdy matky chtějí dopřát dítěti doma vypěstované plodiny. Cestování s dětmi dostává jiný rozměr a může být i náročnější, ale podle nás je v dnešní době naprosto běžné vidět rodinu s dětmi cestovat i do velmi vzdálených míst světa. „Hobby“ a „manuální“ aktivity zahrnují velkou řadu činností, které realizujeme na základě svého specifického zájmu. Často k určité aktivitě mají jedinci i citový vztah a jsou pro danou oblast odborníci. Do hobby řadíme i manuální činnosti (rybaření, včelaření, vyšívání, modelářství, ...). Může se jednat, ale i o různé sběratelství. Zmiňuje se, že manuální hobby často vzejdou z předtím nutných činností. Pro matky je typické objevení pletení, háčkování či šití různých oblečení, hraček apod. Specifickou kategorií jsou „hry“ společenské a počítačové, které ve své podstatě spadají do několika výše zmíněných aktivit. Pávková (2002) vymezuje ještě „odpočinkové“ aktivity, které by šly zařadit do několika kategorií výše zmíněných. Jsou velmi individuální pro každého jedince, jelikož každý má jinou představu odpočinku. Měly by být fyzicky a psychicky nenáročné. Může jít o odpočinek na lůžku, křesle, různé relaxační cvičení, klidné hry, poslech hudby, televize, procházky, četba knih apod.

2.3.1 Další vzdělávání žen na MD a RD

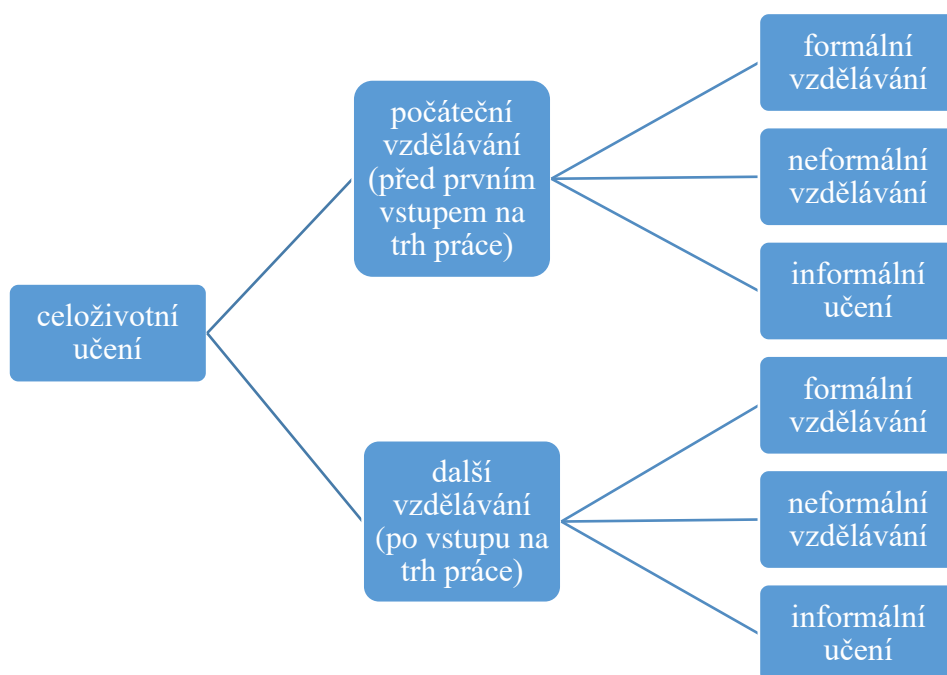
Jak vyplynulo z textu výše, jedna z možných volnočasových aktivit je další vzdělávání. Pro naši práci je spíše podstatné volnočasové působení. Předpokládáme totiž, že převážná většina matek se věnuje dalšímu vzdělávání v rámci volného času. Musíme ale zmínit možnost, kdy další vzdělávání je realizované v rámci pracovní doby (bereme-li v úvahu, že matka pracuje při pobírání rodičovského příspěvku). Následující kapitola tedy stručně představí vzdělávání dospělých, které je součástí celoživotního vzdělávání.

Při zkoumání problematiky celoživotního učení nacházíme opět různé pojmové nejasnosti. Často se setkáváme se synonymním použitím pojmů dalšího vzdělávání a vzdělávání dospělých. Musíme tedy zpřesnit, že se jedná o více specifikovaný termín. Jelikož dalšího vzdělávání se mohou účastnit i mladiství a děti. Další vzdělávání je součástí celoživotního

učení. V posledních letech dochází k zdůrazňování potřeby celoživotního učení na úrovni mezinárodní i státní. Pomocí dokumentů a odborné literatury, ve kterých se tato problematika vyskytuje, se ji pokusíme v této kapitole objasnit.

Nejvhodnější definice celoživotního učení se nám jeví ze státního dokumentu: „*Celoživotní učení je v ideálním pojetí považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde spíše o neustálou připravenost člověka učit se než neustálé studium. Mluví se tehdy o celoživotním učení, nikoliv vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení např. při práci, při pobytu v přírodě, na kulturních akcích apod.*“ (Strategie celoživotního vzdělávání, 2007, s. 7). Na základě tohoto dokumentu jsme vytvořili schéma znázorňující možné členění celoživotního učení. Jedná se o zjednodušený model, jelikož mezi zmíněným etapami jsou vazby a vzájemně se prolínají.

Obrázek 1 Etapy celoživotního učení

Podstatné pro naši práci je další vzdělávání dospělých. To vymezujeme od doby, kdy člověk splní povinnou školní docházku a vstupuje na trh práce nebo se stává ekonomicky neaktivním obyvatelem. Jedná se o časově delší etapu v životě člověka než počáteční vzdělávání. Rozmanitá škála vědomostí, dovedností a kompetencí klíčových pro uplatnění v pracovním,

občanském i osobním životě může být obsahem dalšího vzdělávání. Nyní se pokusíme charakterizovat třídu spadající do této oblasti.

- *Formální vzdělávání* se realizuje ve vzdělávacích institucích, obvykle ve školách. Má legislativně vymezené funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby evaluace. V České republice se mohou dospělí účastnit vzdělávání v na sebe navazujících stupních. Zpravidla se jedná o střední vzdělávání s výučním listem nebo maturitou, vyšší odborné vzdělávání, vysokoškolské vzdělávání nebo doktorské vzdělávání. Absolventům se vydává vysvědčení, diplom, certifikát aj. Předpokládáme, že v rámci naší cílové skupiny se spíše bude jednat o ženy studující v kombinované, distanční formě studia.
- *Neformální vzdělávání* je realizováno v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, neziskových organizacích, organizacích zájmového, sportovního nebo uměleckého vzdělávání, ale taky v klasických školách. Může mít podobu různých kurzů, seminářů, workshopů aj. Rozdílné je, že po absolvování může účastník obdržet certifikát, licenci, osvědčení apod., ale nebude se jednat o státem uznávaný stupeň vzdělání. Toto vzdělání může a nemusí být bezplatné. Základní znaky jsou *cílevědomost, systematickost* a taktéž mezi znaky patří *dobrovolnost, přitažlivost a zajímavost*.
- *Informální učení* se děje přirozeně, každodenně v životě jedince. Děje se spontánně, neorganizovaně, nemá systém. Jedinec získává vědomosti, osvojuje si dovednosti, postoje a kompetence nahodile v práci, rodinně, kdekoliv ve volném čase. Tento typ učení má však neopomenutelnou roli a význam pro každého z nás (Bendl, 2015; *Strategie celoživotního vzdělávání*, 2007; Veteška, 2016; Rabušicová, Rabušic, 2008; Průcha, 2014).

Podíváme se na to, co je podstatou motivace dospělých, konkrétně matek na MD/RD k dalšímu vzdělávání. Šimečková (2015, s. 32) položila ve svém výzkumu ženám na MD/RD otázku jaký mají pocit, když se řekne další vzdělávání. Tři nejčastěji volené emoce byly *zvědavost, normalita* a *inspirace*. Beneš (2013, s. 106) uspořádal strukturu motivů účasti dospělých na dalším vzdělávání na: „ ... *sociální kontakt, sociální podněty, profesní důvody, participace na politickém životě, vnější očekávání a kognitivní zájmy*“. Potřeba sociálního kontaktu je zvláště u matek velmi výrazná. Často se ženy cítí sociálně osamělé a izolované, proto je možnost navázat nové *sociální kontakty* důležitá. A tím, že získají nové přátele jim, může usnadnit

přechod do nové životní situace. Hlavně z počátku jsou ženy v každodenním koloběhu péče o dítě a o domácnost. A rády by byly nezatížené jednotlivými činnostmi, proto vyhledávají jiné *sociální podněty*. Jelikož se jedná o dlouhé období, kdy je žena pracovně neaktivní, ztrácí pracovní návyky, jedním z možných motivů jsou *profesní důvody*. Zapojení se znovu do procesu práce může být obtížné. V této době žena bilancuje nad dosavadním profesním životem a někdy se stává, že ženy mění úplně svou profesní orientaci. Často se jedná spíše o to, aby si žena udržela svou kvalifikaci, dále se rozvíjela a neměla pocit, že jí „ujel vlak“. Ve Výstupní analytické zprávě projektu KOOPERACE nacházíme informaci, že ženy, které mají nejisté zaměstnání po návratu z RD, více zvažují účast na vzdělávacích kurzech, rekvalifikacích, workshopech a seminářích (Šimečková, 2015). MD/RD je čas, kdy ženy začnou více vnímat prostředí, ve kterém žijí a je pro ně aktuální *participace na politickém, hlavně komunálním životě*. Zájem o kvalitu životního prostředí, dostupnost služeb péče o dítě, nabídka volnočasových aktivit, dětské hřiště, to jsou problémy, které matky obvykle řeší. *Vnější očekávání* vychází z motivace z okolí, u matek se může jednat o doporučení zaměstnavatele, přátel, poradenských služeb aj. Poslední z motivů jsou *kognitivní zájmy*. Ty vychází z motivace vlastních hodnot znalostí a jejich získávání. Ženy si doplňují znalosti týkající se péče o dítěte, vývoje a výchovy dítěte. Pokud dítě zajímá nějaké specifické zaměření např. vesmír, automobily, ženy si doplňují i tyto znalosti. Samozřejmě sem patří i zájmy, které se netýkají jenom dítěte. Být motivován ve vzdělávání je primární faktor, který ovlivňuje úspěšnost. Ve většině případů se dospělý člověk učí, protože sám chce a tak má vytvořenou představu o vzdělávacích cílech. Důležitá a nejúčinnější je ta motivace vycházející z vlastního pocitu úspěchu a užitečnosti celé akce. Z výzkumu Vzdělávání dospělých (Rabušicová a Rabušic, 2008, s. 102) vyplynulo, že se během 12 měsíců před dotazováním 25 % žen na RD účastnilo neformálního vzdělávání.

„*Vzdělávací nabídka může být nespecifická, určená všem dospělým. Ve společnosti se ale dají určit i skupiny se specifickými vzdělávacími zájmy nebo potřebami. Takové skupiny se označují jako cílové*“ (Beneš, s. 108, 2013). Pouhé určení cílové skupiny zvenčí není dostačující, ale případní účastníci musí vnímat sebe sama jako zvláštní cílovou skupinu. Při vzdělávání cílové skupiny žen na MD/RD shledáváme několik specifíků. Nelze opomenout to, že starost o chod domácnosti a péče o dítě je pro ženy vyčerpávající a nezbývá jim mnoho času a energie. Výskyt možných psychosomatických problémů u žen, které jsou způsobeny dlouhým pobytem doma – stres, snížené sebevědomí aj. Nepropracovaný a neucelený systém vzdělávání pro ženy na MD/RD a taktéž rozdílná dostupnost, které je ovlivněna jak finančními prostředky, místem bydliště a možnostmi hlídání dětí. Tyto možné bariéry potvrzuje i Šimečková.

Ta uvádí, že by ženy na MD/RD přivítaly jak finanční podporu svého vzdělávání, ale také nabídku spojenou s hlídáním dětí, jelikož více jak třetina žen nemá možnost nikomu svěřit péči o dítě. Jako klíčový se jeví i nedostatek času. A jako nejčastěji volený důvod neúčasti na dalším vzdělávání byl ten, že to nepotřebují (Šimečková, 2015).

2.3.2 Zájmové vzdělávání

Budeme se zabývat zájmovými aktivitami jako jedněmi z možných aktivit vyplňující oblast volného času. Pomocí těchto aktivit dospělí dotvářejí plnohodnotně svůj život a rozvíjejí své kompetence v celé široké škále v rámci neformálního vzdělávání a informálního učení. Zájmové vzdělávání v obecném pojetí (pro všechny věkové skupiny) vymezuje národní dokument Bílá kniha (2001, s. 54). Zde je uvedeno, že „ ... *zájmové vzdělávání je souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku*“. Podle Šeráka (2009, s. 504) je pro zájmové vzdělávání charakteristické: „ ... *saturace individuálních zájmů, orientace do sféry volného času, svoboda výběru a dobrovolnosti účasti, pestrost obsahu, převažující neutilitárnost zaměření, otevřenost přístupu, aktivita účastníků*“. Může se tedy jednat o organizované, skupinové, ale i neorganizované individuální aktivity. Zájmové vzdělávání může být realizováno různými způsoby. Pomocí sebevzdělávání a sebeřízeného učení za prostřednictvím příslušných informačních zdrojů. Nebo může jít o organizaci, která se orientuje na danou oblast zájmu, případně zájmové vzdělávání organizuje organizace, jejímž primárním zaměřením není zájmové vzdělávání, avšak vytváří takové prostředí, které je vhodné k nasycení jeho zájmů. Případně může jít o kombinaci všech výše zmíněných možností (Knotová, 2011).

U Šeráka (2009) nacházíme důležitý poznatek, který vyplývá z některých výzkumů, a to že až 70 % dospělé populace upřednostňuje samostatné učení neboli učení mimo organizace. Přesto však výuky, která je organizovaná, neustále přibývá. Zájmové vzdělávání je totiž převážně závislé na práci speciálně zaměřených institucí. Některé dříve fungující organizace zanikly, jiné se přetvořily anebo vznikly úplně nové. Právě v knize Zájmové vzdělávání dospělých nacházíme několik možných kritérií, podle kterých lze zájmové vzdělávání dělit. Může jít o dělení podle šíře nabídky, dle subjektu, který zájmové vzdělávání zřizuje, dále podle působnosti nebo dle typu organizace (Šerák, 2009, s. 96). Vybíráme si poslední kritérium, a to je typ organizace zajišťující dané edukační aktivity. Podle stejného kritéria třídí tyto organizace i

Knotová (2011, s. 54–55). My budeme vycházet z těchto dvou autorů a vytvoříme z nich ucelený přehled. Mezi instituce zajišťující zájmové vzdělávání patří *státní instituce*. Do kterých řadíme školy a školské instituce (střediska volného času, základní umělecké školy, jazykové školy), instituce v oblasti kultury (knihovny, muzea, galerie, kulturní střediska, kina, divadla, kina apod.), částečně z rezortu zdravotnictví (lázně, léčebny, apod.) a sociálních věcí (ústavy, komunitní centra apod.). Dále organizace nekomerčního sektoru neboli *neziskové organizace* (nadace, církve, občanské sdružení apod.). Spadají sem i *církve a náboženské společnosti*. Poslední uvedená je *privátní komerční sféra*, která se zaměřuje na zájmové aktivity v oblasti sportu (fitcentra, sportovní kluby, vodní světy apod.), společenské zábavy (zábavní centra, parky, herny aj.) a taky rekreace a turistického ruchu.

Knotová (2011) vyzdvihuje fakt, že klíčovým výsledkem zájmových aktivit je hlavně zlepšit kvalitu života člověka spolu s rozvinutím jeho nezávislosti, nikoli pouze získání nových znalostí a dovedností. Podobně uvádí Veteška (2016), že jde především o možnost uspokojit své potřeby, naplnit své zájmy v době volna a po více stranách rozvinout osobnost každého z nás. I podle Palána a Langerera (2008, s. 99) se v rámci zájmového vzdělání „... *dotváří osobnost a její hodnotová orientace a umožňuje seberealizaci ve volném čase*“. Všechno zmíněné se nám jeví jako velmi významné pro ženu na MD/RD.

Tím, že jsou lidské zájmy velmi rozmanité, tak je bohatá i nabídka obsahu zájmového vzdělávání. Šerák (2009, s. 137-138) rozčlenil zájmové vzdělávání podle obsahu na „... *kulturní a estetickou výchovu, pohybovou a sportovní výchovu, cestování a turistiku, zdravotní výchovu, environmentální výchovu, vědeckotechnické vzdělávání, jazykové vzdělávání, náboženskou a duchovní výchovu*“.

2.4 Digitální technologie jako náplň volného času matek

Dnešní doba s sebou nese i objevení nových digitálních technologií. Na trhu se objevily mobilní a chytré telefony, tablety a počítače. Vše se díky tomu v životě urychlilo. Lidé přestali psát dopisy, ale místo toho začali využívat e-mailové komunikace, SMS a zprávy na sociálních sítích. Spousta informací a dat je dostupných během pár kliknutí. Návštěva obchodů a bank už také není nutná osobně. Schopnost pracovat s digitálními technologiemi se stalo nutností pro plnohodnotně stráveného života a možnosti začlenění do společnosti (Zounek in Rabušic a Rabušicová, 2008). Stále častěji můžeme vidět rodiče s mobilem v ruce a vedle

nich dítě, které si samo hraje. Internet i mobil jsou jistě velkým pomocníkem mnohých z nás. Fungují jako pojítka s realitou a mnohdy tak můžou matkám pomoci zůstat nedotřené od okolního světa. Díky těmto technologiím mohou matky vést život jednodušeji než v minulých letech. Zjistí tam informace o těhotenství, porodu, rodičovství, péči o dítě, zdraví. Mají možnost zapojit se do diskusních skupin, kde sdílejí názory, zkušenosti s jinými matkami. Nesou si však jistě i mnohé negativní, které si popíšeme dále. Sociální sítě a online komunikace jsou velmi populární a mají jistě velký vliv na každodennost matek, dítěte, které s ní tráví čas, ale i celé rodiny. Proto nás zajímá, jakým způsobem využívají matky volný čas v dnešní digitální době. Analyzujeme aktivity, které mají matky k dispozici na síti.

Jako největší fenomén dnešní doby se nám jeví online komunikace a sociální sítě. „*Sociální síť je propojená skupina lidí, která se navzájem ovlivňuje, přičemž mohou (ale nemusí) být příbuzní. Sociální se tvoří na základě společných zájmů, rodinných vazeb neb z jiných pragmatických důvodů, jako je např. ekonomický pragmatický či kulturní zájem*“ (Pavliček, 2010, s. 125). Vezmeme-li to se zaměřením na digitální technologie ve smyslu online služby, tak definujeme sociální sítě jako „... *stránky, na kterých si každý může založit svůj profil a sdílet na nich informace s ostatními a obsah na nich se může rychle a jednoduše šířit*“ (Brousilová, 2014). Díky těmto sociálním sítím je nám umožněné komunikovat a sdílet informace jako jsou různé příspěvky, dokumenty, fotky nebo videa. Kdokoliv si může založit profil, kde uvede informace o sobě a svém životě. Taktéž může využít možnosti spojit se s ostatními profily a komunikovat s nimi. V rámci těchto sociálních sítí lze využívat i další aplikace jako je hra online her, market space, online vysílání nebo možnost videohovorů. Odlišovat se tyto sítě nepatrně od sebe mohou tím, na co se zaměřují a službami, které nabízejí. Mezi sociální sítě můžeme zařadit: Facebook a k tomu přidružená aplikace Messenger, Snapchat, Instagram, Google+, Twitter, LinkedIn, Pinterest, YouTube atd. Uhlsová (2018) poukazuje na to, že sociální sítě mohou naplňovat naše základní lidské potřeby. Lidé se tam totiž můžou projevat, mohou mluvit sami o sobě, podílet se o své názory a myšlenky. Tím, že přidávají fotografii nebo komentář na sociální síti, mohou po té za ně získávat „lajknutí“, srdíčka, komentáře a sledovat počty zhlédnutí určitého příspěvku. To může někomu přinášet pocit uspokojení a je to další motivace přidávat další a další příspěvky, sdílet tak svůj život na veřejnosti. S tím vším však souvisí i možné negativní dopady. Informace, které sdílíme, jsou zneužitelné a lehce šířitelné. Každá činnost na Internetu nechává po sobě digitální stopu, která je dohledatelná. Někteří lidé o sobě sdílejí lživé informace a hrají se na někoho jiného (Dočekal a kol., 2019).

Užíváním Internetu a sociálních sítí mohou matky prožít i několik hodin denně. Vyberáme některé komentáře z článku na idnes.cz. Pro mnohé matky je to neuvěřitelný žrout času a ani si to neuvědomují: „ ... *v době těhotenství a po porodu jsem chatovala celé noci, spávala jsem často jen dvě hodiny*“. Jiná žena zmiňuje, že propadla soutěžím na sociální síti Instagram a vyhledáváním různých soutěží byla ochotna věnovat i několik hodin denně. Jako důvod zmiňovaly to, že „ ... *objevily komunitu žen, které řešily stejné věci jako já*“. Mnohé z nich vnímaly sociální síť jako útěk od reality (Hrdinová a Bulisová, 2019). Mnohdy sociální síť vyvolávají v matkách pocit soupeření a srovnávání vlastních dětí, jejich pokroků nebo výchovných postupů rodičů. Autorka taky dodává, že v dnešní době to žije více na sociálních sítích než v parku nebo na pískovišti. Na druhou stranu jsou podle ní sociální síť místem uklidnění a podpory pro matky (Jedelská, 2014).

2.5 Mateřské a rodinné centrum

V poslední podkapitole bychom se rádi věnovali mateřským a rodinným centrům, která jsou provozována pro matky na MD a celkově pro rodiče na RD. Obě tato centra fungují na podobných principech a ve své podstatě se jejich náplň překrývá. Jediný rozdílný prvek, který nacházíme, je velikost cílové skupiny. Podle Nešporové a Svobodové (2006) jsou cílovou skupinou RC děti, mladí lidé, nastávající rodiče, rodiče i prarodiče. Za to MC jsou pro rodiče na MD/RD. To však je dle nás pouze teoretický pohled, ve skutečnosti záleží na nastavení daného centra. Setkáváme se totiž s mnohdy s tím, že i MC poskytují aktivity pro celou rodinu, ne jenom speciální aktivity pro rodiče. Tyto organizace mají různou právní subjektivitu. Některé jsou zapsané spolky, taky mohou být pod záštitou jiné neziskové organizace či střediska volného času.

Mateřská centra začala v České republice vznikat od roku 1992. Základní myšlenka MC stojí na svépomocných skupinách, jejichž primární podstata je vzájemné sdílení, dávání a přijímání, učení a vzájemná podpora (Kolínková, 2014). MC jsou sdružena Sítí pro rodinu, která propojuje jednotlivá centra. Podporuje také začínající i zavedená mateřská centra. Spolupracuje se státními i nestátními organizacemi, zprostředkovává spojení s firmami i médii, pořádá semináře a konference. Cílem MC je „ ... *umožnit matkám či otcům malých dětí vyjít z izolace, kam se celodenní péči o dítě dostávají, posilovat tím mateřskou a rodičovskou roli, pomoci rodičům udržovat profesní orientaci, případně kontakt se zaměstnáním, posilovat jejich sebe-*

vědomí a usnadnit zvykání malých dětí na kolektiv“ (Nešporová a Svobodová, 2006, s. 9). Rodiče v MC nalézají možnost vyměňovat si zkušenosti mezi ostatními rodiči, navzájem si vypomáhat (např. nabídka příležitostného hlídání dítěte), sebeuplatnit se, využívat své dovednosti a znalosti, učit se novým věcem. MC poskytuje širokou paletu aktivit – sportovní a zábavní akce, různé kurzy, semináře, přednášky. Aktivity pro rodiče s dětmi jsou v podobě různorodých zájmových kroužků, ať už jednorázově či pravidelně. Dále mají možnost zapojit se do víkendových kulturně a společensky zaměřených akcí a výletů. Děti mají v těchto centrech k dispozici podnětně vybavenou hernu a je jim připravován bohatý program. Na druhou stranu RC je zaměřeno obecněji na celou rodinu. Nešporová a Svobodová (2006, s. 10) uvádějí, že je jejich orientace na „*podporu rodinného života ve všech jeho fázích*“. Tyto centra provozují různé poradny (manželské, sociální, právní, psychologické), podporují volnočasové aktivity dětí, mládeže i dospělých, realizují přípravu pro snoubence a nastávající rodiče apod. Kromě zmiňovaných aktivit se v MC a RC realizují svépomocné skupiny pro rodiče. Cílem těchto skupin je dle Kolínské (2014): vytvářet podpůrné skupiny pro jedince, pro které je velkou pomocí, kdy mají možnost sdílení svých běžných radostí i starostí (mnohdy skrytých problémů, které je tíží). Taktéž upozorňuje, že není nutné mít vždy přizvaného k danému tématu odborníka. Někdy nutnost odborné pomoci vyplyne během setkání a snaha všech zúčastněných by měla být, motivovat právě jedince k vyhledání této pomoci. Někdy je těžké rozpoznat svépomocnou skupinu v nabídce daného centra, jelikož se mnohdy skrývá pod názvy: Posezení u kávy a čaje, Kavárna aj.

3 MOŽNOSTI VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT VE MĚSTĚ SLAVIČÍN

V této kapitole krátce charakterizujeme město Slavičín. A dále se budeme zabývat konkrétní nabídkou volnočasových aktivit a možnostmi trávení volného času pro matky na MD/RD ve Slavičíně.

3.1 Charakteristika města Slavičín

Město Slavičín se rozkládá v Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty, v jihovýchodní části Valašska a na rozhraní Moravy a Slovenska. Je obklopeno ze severu Vizovickými vrchy a z jihu Bílými Karpaty. Spádově patří město do oblasti Luhačovického Zálesí. Se svou nadmořskou výškou 350 m poskytuje poloha města mnoho možností k pěší turistice a cykloturistice, houbaření, rybaření a mnoha dalším rekreačním aktivitám. Ke Slavičínu spadají tři místní části a to Hrádek na Vlárské Dráze, Divnice a Nevšová. Podle údajů Ministerstva vnitra České republiky (2019) celkově k 1. 1. 2019 Slavičín obývá 6436 obyvatel. V druhé polovině dvacátého století se postupně měnil ráz Slavičina. Venkovská tvář města ustoupila skrze modernější výstavbu a rekonstrukci budov a hospodářských objektů. Centrem města se stalo Horní náměstí, určené ke scházení obyvatel při významných událostech a kulturních akcích. Dominancí města je stále barokní zámek s parkem nacházející se ve středu města. A z historických budov dále nelze opomenout budovu Základní umělecké školy a budovu Záložny. Nad kterou se tyčí nejstarší budova města a to slavičínský kostel sv. Vojtěcha. Zajímavým místem je, ač malé, přesto expozicemi poutavé městské muzeum, včetně památníku letecké bitvy nad Slavičínem. Pro své obyvatele nabízí město zázemí jak v oblasti obchodu, služeb, kultury i sportu (Cekota et al., 2006). Pro další účely naší diplomové práce se dále zaměříme na místa určená pro trávení volného času a instituce věnující se volnočasovým aktivitám ve Slavičíně.

3.2 Volnočasové prostředí a prostory ve městě

Ve Slavičíně najdeme mnoho zákoutí a prostorů, které si občané volí pro své trávení volného času, my se však zaměříme na ty „oficiální“ místa s důrazem na vybranou cílovou skupinu. Přírodu lze považovat za velmi podnětné, všestranně využitelné prostředí pro volný čas. Tím, že jedinec vykonává volnočasové aktivity v přírodě, je mu tak umožněno vracet se a vynahrazovat si odtržení od tak přirozeného prostředí pro lidský život. Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) označují přírodu jako „ ... *nadějný prostor pro bohaté spektrum tradičních a*

nových, spontánních i organizovaných činností, které přinášejí oddych a uvolnění, individuální a společné zážitky, věcné poznání a emoce, trvalé vzpomínky a podněty“. Ve Slavičíně došlo v roce 2010 ke zřízení **cyklostezky** v délce zhruba 800 metrů. Využívané cyklisty, in line bruslaři či lidmi na vycházce. Vedle cyklostezky vzniklo odpočinkové místo, workoutové hřiště a dětské hřiště s houpačkami a se skluzavkou. Jako významné místo ve městě se nám jeví i **Zámecký park**, který je využíván jak pro setkávání obyvatel, tak pro volnočasové aktivity. V parku se nachází velký přírodní amfiteátr využívaný převážně jako letní kino, případně při konání různých akcí. Taktéž v parku najdeme volejbalové hřiště, kuželnu, dřevěný altánek s tanečním kolem. V části parku je i vymezen prostor pro děti, který je vybaven klasickými herními prvky, jako jsou houpačky, skluzavky, pískoviště a lezeckým prvkem. Dalším z nich je **Pivečkův lesopark**. A není to ledajaký park. Už při vstupu do parku nejeden návštěvník pocítí, jakoby se vrátil do dětských let, do světa fantazie a pohádkové říše. Lesopark je opravdová jedinečnost. Dostal jméno po svých zakladatelích, rodině Pivečkových. Původním záměrem majitelů bylo v roce 1936 vytvoření klidové zóny pro občany a zaměstnance jejich podniku na výrobu obuvi. Což se jim podařilo a park mnoho let sloužil dospělým i dětem. V lesoparku mohli lidé relaxovat u jezírka a děti si mohly hrát s Karkulkou, vlkem a trpaslíky. Avšak v roce 1948 dostal podnik, a s ním i lesopark, nového majitele a během následujících let park chátral a změnil se na zdevastované místo. Díky návratu Jana Pivečky zpět do Slavičína a pomocí dobrovolníků se roku 1997 park začínal měnit opět na oázu klidu a pohody. Po několik let se v parku konaly sochařské sympozia a vystavovaná díla tam zůstala. Tak se studenti Vysoké školy uměleckoprůmyslové stávají tvůrci nové podoby parku. V lesoparku však vytvořené sochy nejsou jen na dívání, ba naopak. Nejznámější atrakcí a místem k posezení jsou strážci lesoparku – sedm vlků z dubového dřeva. Jiným místem ke hře či posezení patří obří slimák, hlemýžď a tuleň. Velké oblíbenosti se dostala také housenka. Jistě se každý návštěvník nezapomene projít po pohádkovém mostě přes jezírko, které má své strážce – vodníka a žábu. K dalším ne méně oblíbeným atrakcím patří kondor, kamenný kentaur či záhadné houby. V parku je také dětské hřiště s houpačkami, prolézačkami a jinými herními prvky. Nově je v parku vybudován velký kamenný hrad. A pokud chtějí návštěvníci strávit v parku delší čas, je zde možnost opékání na vybudovaném ohništi. Lesopark slouží pro všechny generace. Je to místo k načerpání radosti a energie. A každý návštěvník si zde najde to svoje. Můžeme zde poznávat nepřeberné množství stromů, zvířat nebo třeba jen tak poslouchat cvrlikání ptáčků. Je to unikátní místo s uměleckými výtvary vystavenými v přírodě a místo pro vycházky a hry dětí v přírodě (Cekota et al., 2006). Ve Slavičíně najdeme také dva **rybníky Slavík I a II**,

kolem kterých vede výuková přírodovědná stezka přístupná pro veřejnost, Je zaměřená na seznámení s typy stojatých vod, vlastnostmi vody a představuje rostliny a živočichy žijící v tomto prostředí. Zaměříme-li se na sportovní zázemí, najdeme ve Slavičíně několik **sportovišť** – areál Oáza s tenisovými kurty, areál Sokolovna s tenisovými kurty a minigolfem, areál ve čtvrti Vlára a další menší hřiště po příležitostné sportování či hry. V letních měsících lze využít nově zrekonstruované **městské koupaliště**. V neposlední řadě musíme také zmínit Orlovnu a Sokolovnu, které je nejčastěji využívána při konání různých koncertů, plesů a další volnočasových akcích, jelikož to jsou jediné prostory ve Slavičíně, které pojmu větší počet lidí.

3.3 Volnočasové organizace a instituce

V této části jsme se rozhodli představit jednotlivé organizace nebo soukromé osoby ve Slavičíně, které nabízí určité volnočasové aktivity jak pro samotné ženy nebo právě i pro matky s dětmi, případně celé rodiny. Rádi bychom stručně popsali, jak tyto organizace fungují, jaká je jejich nabídka a jakým způsobem jsou aktivity realizovány. Některé dále zmíněné organizace jsme měli možnost osobně navštívit, zjistit tak informace přímo, dále jsme čerpali z letáků a inzerátů dostupných v městském zpravodaji a na místech tomu určených. Posloužily nám také webové a stránky jednotlivých organizací na Facebooku.

Mezi státní instituce patří ve Slavičíně **Dům dětí a mládeže**. Je to místo pro aktivní a zábavné trávení volného času. Svou zájmovou činnost realizuje v odpoledních hodinách a pro dospělé najdeme v nabídce kurzy cizích jazyků (výuky anglického a španělského jazyka) a zumbly. Pro rodiče s dětmi tato organizace nic pravidelně nezajišťuje. Realizuje však příležitostně akce jako „Dýňohraní“, „Zavodí a baví se celá rodina“. V minulém roce zde probíhal cyklus předporodního kurzu. **Městská knihovna Slavičín**, zaujímá v životě obyvatel významné místo. Činnost knihovny je velmi rozmanitá. Knihovna slouží i jako místo k setkávání pro některé místní spolky. V knihovně se pořádají také různé akce, besedy, výstavy a autorské čtení. Pokud nahlédneme do nabídky činností během posledního roku, je vidět, že knihovna opravdu nezhálí. Konkrétní nabídka pro rodiče s malými dětmi byla např. „Veselé čtení s Nezbedníčkem“ – seznámení s dětskou literaturou pomocí her, hádanek apod., „Jogátky“ – literárně pohybový pořad, „Malovánky a jiné hrátky“ – tvořivá dílna. Mezi akce určené pro dospělé byly cestovatelské besedy zaměřené na všechny kouty světa, přednášky se zdravotní tematikou (jak pečovat o své zdraví, příroda jako nejlepší zdroj léčiv, akupresura aj.), před-

nášky z historie regionální či republikové, výstavy místních umělců, tvořivé dílny, autorské čtení Sandy Pogodové, Arnošta Vašíčka, Miloně Čepelky a dalších.

Neziskový sektor je ve slavičím zastoupen **Nadací Jana Pivečky**. Předmětem zájmu nadace je mimo jiné právě všestranná podpora při správě a realizaci programů a akcí pro určité cílové skupiny. Během roku realizuje vzdělávací a motivační aktivity zaměřené na zvyšování znalostí, dovedností a schopností cílových skupin, kterými jsou právě i rodiče na mateřské a rodičovské dovolené. Mezi další nabídku vzdělávacích kurzů pro dospělé patří kurzy zaměřené na mediální gramotnost, účetnictví, poskytování první pomoci a pro ženy se každý týden realizují tvořivé dílny. Oblíbenou akcí je „Pohádkový les“. Děti se spolu s rodiči při zhruba dvoukilometrové procházce přírodou v okolí Pivečkova lesoparku setkávají s různými pohádkovými postavami, mají možnost se něco přiučit a prokázat své znalosti a šikovnost. V lesoparku je vždy také připraven bohatý doprovodný program. Smyslem akce je nabídnout rodinám možnost trávit společně volný čas v přírodě. Nejvýznamnější pro naši práci je **Rodinné a mateřské centrum Slavičín**, které slouží jako místo k setkávání rodin s dětmi. *„Posláním spolku je provozování Rodinného a mateřského centra jako centra pro posilování role společenství rodiny s dětmi, primární prevence patologických jevů v rodině a ve společnosti, aktivní zapojování rodin do života v komunitě a stavět svoji činnost na principu svépomocných skupin“*. Toto centrum je přístupné všem generacím. V dopoledních hodinách zde mají rodiče s dětmi k dispozici hernu, kterou můžou za jednorázový poplatek využít. Pokusíme se analyzovat nabídku MC zvlášť pro matky a pro matky s dítětem. Vycházíme z nabídky posledního roku. Jedná se jak o jednorázové, tak i opakované aktivity.

Tabulka 1 Analýza volnočasové nabídky Rodinného a mateřského centra

Časová specifikace ----- Cílová skupina	Pracovní týden	Víkend
Matky	Besedy a přednášky Rukodělné kurzy	-
Rodič + dítě	Tvořivé a kreativní činnosti Hudebně pohybové aktivity Aktivity k rozvoji čtenářské gramotnosti Legománie Canisterapie Divadlo	-
Celá rodina	Mikulášská nadílka Vánoční focení	Závody kočárků Hledání velikonočního vajíčka Dětské čarodějné odpoledne Nedělní kořeníčko Plyšples Kouzelné vánoční odpoledne pro děti s pejsky Ples princů a princezen Stezka odvahy

Komerční sektor je zastoupen **RD klubem** nabízející pravidelné lekce spinningu, core tréninku a kruhového cvičení. Je zde možné využít za poplatek posilovnu nebo si pronajmout halu na squash. Mimo jiné působí ve Slavičíně několik osob, které provozují pravidelné cvičení pro ženy, muže, powerjógu a bodystyling. Využívají k tomu sportovní halu, halu místní základní školy, Orlovnu či Sokolovnu.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V teoretické části diplomové práce jsme vymezili teoretická východiska týkající se žen na MD/RD a také problematiku volného času žen na MD/RD a konkrétních volnočasových možností ve Slavičíně. Následující empirická část se věnuje kvantitativně orientovanému výzkumu, který byl zvolen vzhledem k tématu a snahy analyzovat větší množství obyvatel (žen na MD/RD). V empirické části diplomové práce se zaměřujeme nejprve na charakteristiku výzkumu z hlediska stanovených výzkumných cílů a otázek, popisujeme výzkumnou metodu a na závěr způsob výběru výzkumného vzorku.

4.1 Výzkumné cíle a otázky

Hlavním cílem empirické části je zjistit, jaké potřeby mají ženy na MD/RD ve Slavičíně v oblasti volnočasových aktivit.

Dílčí cíle:

- Srovnat trávení volného času žen před mateřstvím a s dítětem.
- Odhalit, jaká jsou specifika žen na MD/RD v oblasti volnočasových aktivit.
- Zjistit, jak ženy vnímají (pozitivně či negativně) možnosti v oblasti volnočasových aktivit ve Slavičíně.
- Zjistit, jak tráví volný čas ženy na MD/RD ve Slavičíně.

Na základě zvolených výzkumných cílů byly zvoleny výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

- Jak se změnil volný čas žen v období MD/RD?
- Jaké jsou specifika žen na MD/RD v oblasti volnočasových aktivit?
- Jak ženy vnímají možnosti ve Slavičíně v oblasti volnočasových aktivit?
- Jak tráví volný čas ženy na MD/RD ve Slavičíně?
- Jaký je vztah mezi věkem žen a mírou aktivity na sociálních sítích?

4.2 Formulace hypotéz

Hypotézy jsme si vytvořili před začátkem výzkumu a vychází z výše uvedených výzkumných otázek.

H1: Matky ve věku do 30 let, jsou více aktivní během svého volného času na sociálních sítích než matky starší 35 let.

H2: Ženy, které mají pouze jedno dítě, mají větší potřebu navštěvovat Rodinné a mateřské centrum ve Slavičíně než ženy s více dětmi.

4.3 Výzkumná metoda, vzorek a způsob jeho výběru

V naší diplomové práci, jak už bylo zmíněno, jsme zvolili kvantitativní design výzkumu. Využita byla metoda dotazníkového šetření a náš vytvořený výzkumný nástroj byl dotazník, který přikládáme v celém znění v příloze PI.

Tato metoda je považována za jednu z nejpoužívanějších. Dotazník sám o sobě představuje soustavu otázek, které jsou předem připravené, pečlivě formulované a promyšleně seřazené (Chráška, 2016). Vytvořený dotazník jsme podrobili předvýzkumu na celkem pěti respondentech, kteří měli možnost okomentovat jeho podobu. Pomocí jejich připomínek a postřehů jsme dotazník modifikovali do konečné podoby. Tyto dotazníky jsme do konečného součtu respondentů nepočítali. Finální verze dotazníku se skládá z úvodního oslovení respondentů a z pokynů pro jeho správné vyplnění. Dotazník má 29 položek. Otázky jsou jak uzavřené, tak i otevřené, aby respondenti nebyli omezeni výběrem jednotlivých odpovědí. Dotazníky byly administrovány v elektronické podobě. Dotazník byl vytvořen pomocí webových stránek <http://docs.google.com>.

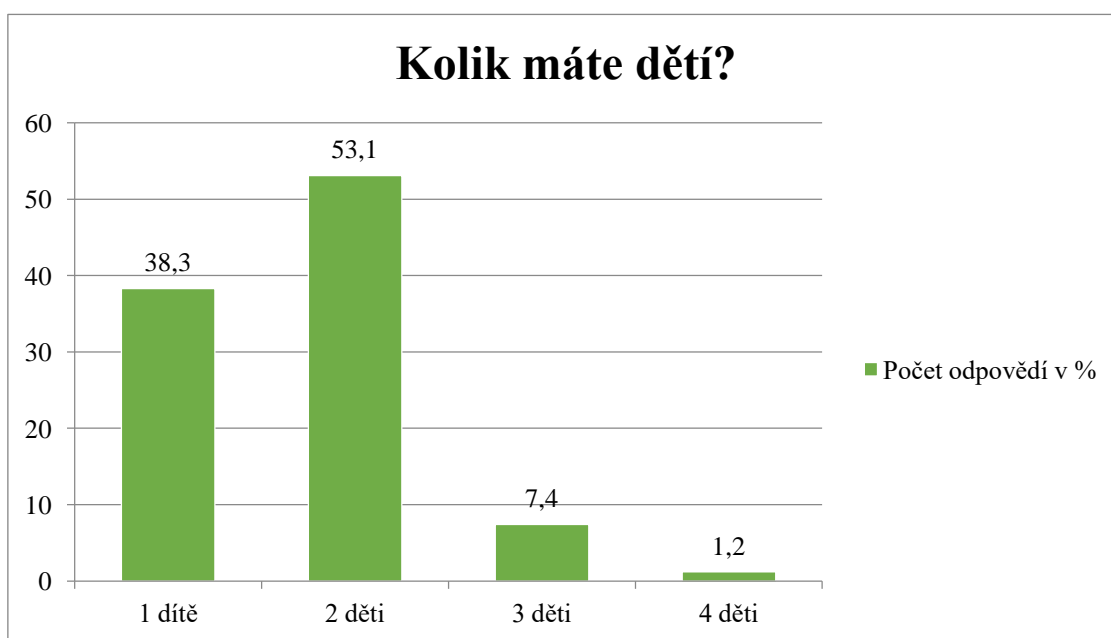
Základní soubor tvořily ženy na mateřské a rodičovské dovolené. Výběrový soubor byl specifikován na ženy na mateřské a rodičovské dovolené ve městě Slavičín. Způsob výběru byl dostupný. Výzkumu se zúčastnilo 81 respondentů. Návratnost nelze stanovit, jelikož byli respondenti osloveni za pomoci elektronického formuláře. Z tohoto důvodu nelze posoudit, kolik respondentů odmítlo dotazník vyplnit.

5 INTERPRETACE VÝZKUMU

Data získaná pomocí dotazníkového šetření jsme v následující kapitole seřadili podle návaznosti položek v dotazníku. Každou položku v dotazníku jsme vyhodnocovali samostatně a následně ji okomentovali. Také jsme většinu položek doplnili grafickým znázorněním v procentech nebo tabulkou četností.

První položkou v dotazníku jsme chtěli zjistit, kolik dětí mají respondenti našeho výzkumu (Graf 1). Nepřekvapilo nás, že nejčastější odpovědí (43) bylo, že mají děti dvě. Což je i celorepublikový průměr. Druhý nejvyšší počet byl 31 odpovědí a to u údaje, že mají jedno dítě. Dále zde bylo 6 respondentů, kteří mají tři děti a pouze 1 respondent se čtyřmi dětmi.

Graf 1 Počet dětí respondentů

Dotazník vyplnilo 38 respondentů ve věku mezi 20 až 30 lety, dále 25 respondentů ve věkové kategorii 30 až 35 let a 17 respondentů ve věku 35 let a více. Pouze jeden respondent byl mladší 20 let (Tabulka 2).

Tabulka 2 Věk respondentů

Kolik je Vám let?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
do 20 let	1	1,2
20 – 30 let	38	46,9
30 – 35 let	25	30,9
35 let a více	17	21
celkem	81	100

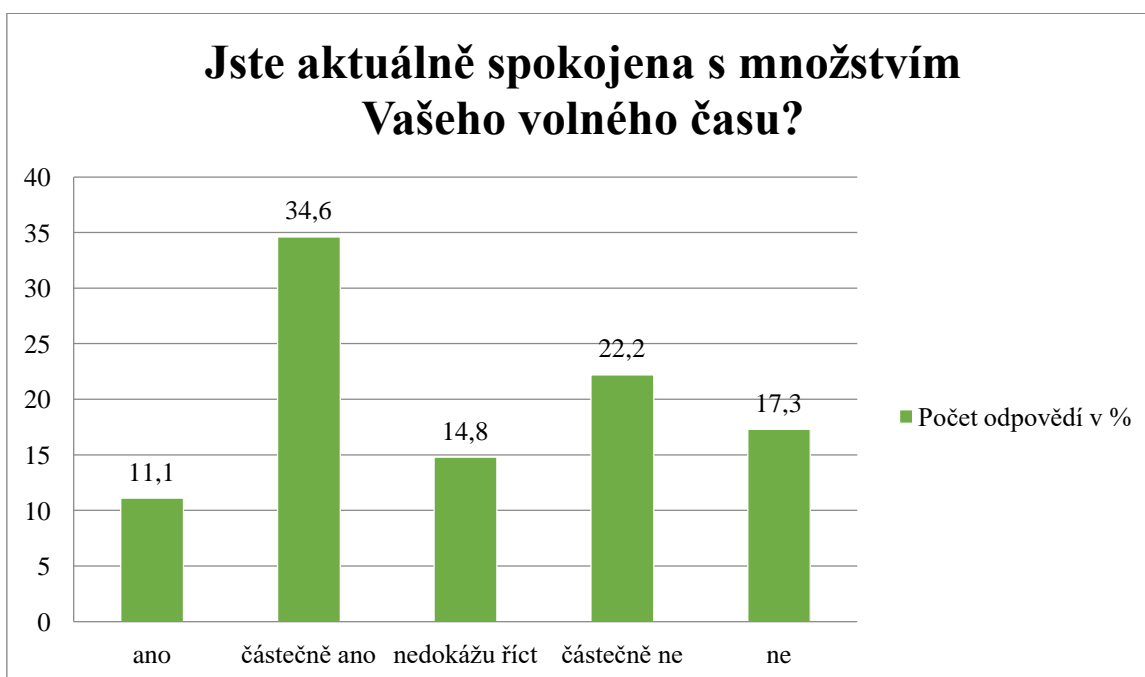
Další položka byla otevřená a respondenti mohli vyjádřit svůj názor na to, co pro ně jako matky znamená mít volný čas. Odpovědi jsme se snažili rozdělit do několika kategorií. První kategorii jsme nazvali „Volný čas jako čas sama pro sebe, bez dětí“. Tato odpověď se v různých formách v dotazníku objevovala nejvíce. Podstatou těchto odpovědí byla nepřítomnost dítěte. Vybrali jsme některé odpovědi: *ted' právě je to čas, který můžu věnovat jen sama sobě bez přítomnosti dítěte; mít čas jen pro sebe, vyrazit si s partnerem, kamarádkami, nemuset řešit na chvíli dítě; čas sama pro sebe, kdy nemám žádné povinnosti vůči domácnosti či dětem; nemuset se bát o to, kde je a co dělá moje dítě, protože se o něj někdo stará a já mam teda čas pro sebe, který využívám buď ke cvičení, čtení, brouzdání po internetu nebo prostě jenom tak relaxuji a odpočívám.* U těchto žen můžeme vnímat to, že pokud jsou s dítětem, nepovažují tak strávený čas za volný. Opačným případem byly odpovědi, které jsme nazvali „Volný čas jako čas trávený s dětmi“. Těchto odpovědí bylo pouze několik: *trávit čas s dětmi; věnovat se dětem, je to pro nás nejvíc.* V jednom případě zde respondent uvedl, že rozlišuje volný čas, který tráví sám a volný čas trávený s dětmi. Další kategorii jsme nazvali „Konkrétní volnočasové aktivity“. Zde respondenti vyjmenovali aktivity, kterým se věnují ve volném čase. Poslední kategorii odpovědí jsme označili jako „Volný čas jako nedostatek“. Zde jsme zařadili odpovědi, které byly charakteristické tím, že považovaly volný čas jako něco, co vůbec neexistuje nebo upozorňovaly na jeho malé množství. Zde se objevily odpovědi typu: *vzácnost; nedostatková věc; jelikož mám 3 měsíční miminko, moc volného času nemám.*

U další položky nás zajímalo, jak trávili respondenti volný čas před prvním těhotenstvím. Zde respondenti odpovídali většinou výčtem konkrétních volnočasových aktivit, kterým se věnovali. Šlo o širokou škálu aktivit (sportovní, společenské a kulturní, rukodělné, cestovatelské atd.). Několik respondentů trávilo volný čas odpočinkem a dlouhým spánkem. Přesto lze podle nás usuzovat, že většina respondentů byla před mateřstvím aktivní. V sedmi případech se vyskytla odpověď i práce a brigáda jako jejich koníček.

Následující položka navazovala na předchozí a zjišťovala u respondentů to, zda mají možnost věnovat se nadále nějakému koníčku či aktivitě beze změny i během MD/RD. Zde lze odpovědi taktéž roztrždit podle podobnosti. Kategorie „v omezené míře“, ke které uvádíme příklad: *Ano, právě na mateřské jsem se naučila aktivně sportovat. Čas si musím samozřejmě už naplánovat a přizpůsobit se hlídání,* se objevovala nejčastěji. Obvykle respondenti uváděli, že je to závislé na možnosti zajistit si hlídání dětí a taky to, že se nelze aktivitám věnovat pravidelně. Druhou nejpočetnější skupinu odpovědí jsme označily jako „ne, nelze“ a můžeme vybrat odpověď: *momentálně ne, možná až děti trochu odrostou.* Další kategorie odpovědí byla „ano, ale s dětmi“. Můžeme uvést příklad: *když to spojím s dětmi tak občas ano.* V pěti odpovědích nám respondenti uvedli, že by čas i hlídání měli, ale nestačí jim síly a jsou většinou tak unaveni, že jdou spíš spát než se věnovat nějaké aktivitě. Pouze v jednom případě respondent tvrdí, že nemá problém věnovat se čemukoliv beze změny a uvedl, že *když se chce, tak si člověk najde čas vždycky.*

U další položky nás zajímalo, zda jsou respondenti aktuálně spokojeni s množstvím jejich volného času (Graf 2). Odpověď „částečně ano“ zvolilo 34,6 % respondentů, což bylo nejvíce. Dále následovalo „částečně ne“ (22,2 %) a „ne“ (17,3 %). Posoudit množství svého volného času nedokázalo 14,8 % respondentů. Nejméně volenou odpovědí byla možnost „ano“ (11,1 %).

Graf 2 Spokojenost s množstvím volného času

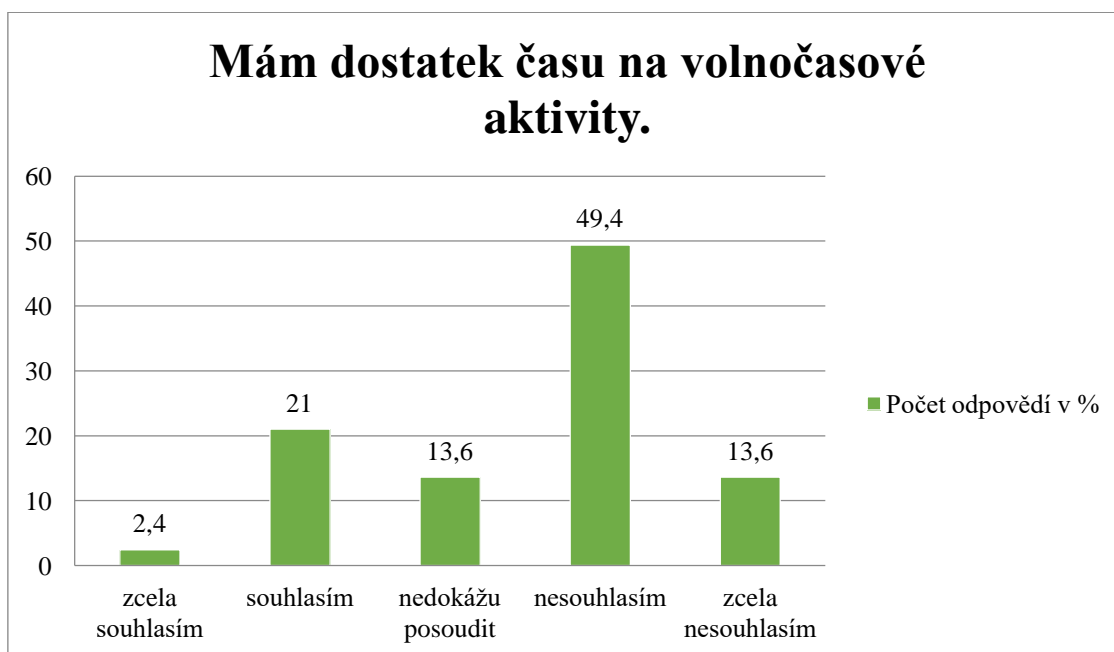
Zajímalo nás, co všechno má/mělo vliv na množství volného času respondentů (Tabulka 3). Převažovala odpověď péče o domácnost (34 %). Ostatní odpovědi byly voleny následovně: nedostatečný spánek a s tím spojená únava (24,2 %), nemožnost zajistit si hlídání (20,2 %) a pravidelné kojení dítěte (19,6 %). Jako vlastní odpověď zde respondenti uvedli ve dvou případech - stavba domu, práce manžela v zahraničí. Jeden respondent zmiňuje, že všechny zmíněné odpovědi se dotkly jeho volného času, avšak ty se postupem času měnily (např. když žena přestane kojit, tak se více vyspí atd.).

Tabulka 3 Situace ovlivňující množství volného času

Co vše má/mělo vliv na množství Vašeho volného času?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
nedostatečný spánek a s tím spojená únava	37	24,2
pravidelné kojení dítěte	30	19,6
nemožnost zajistit si hlídání	31	20,2
péče o domácnost	52	34
jiné	3	2
celkem	153	100

Chtěli jsme zjistit, zda mají respondenti dostatek času na volnočasové aktivity. Na základě výsledků uvedených v Grafu 3 můžeme usoudit, že většina (49,4%) respondentů s tím nesouhlasí. Což se dalo očekávat, jelikož s mateřstvím se mění životní styl a množství volného času je mnohdy negativně ovlivněno.

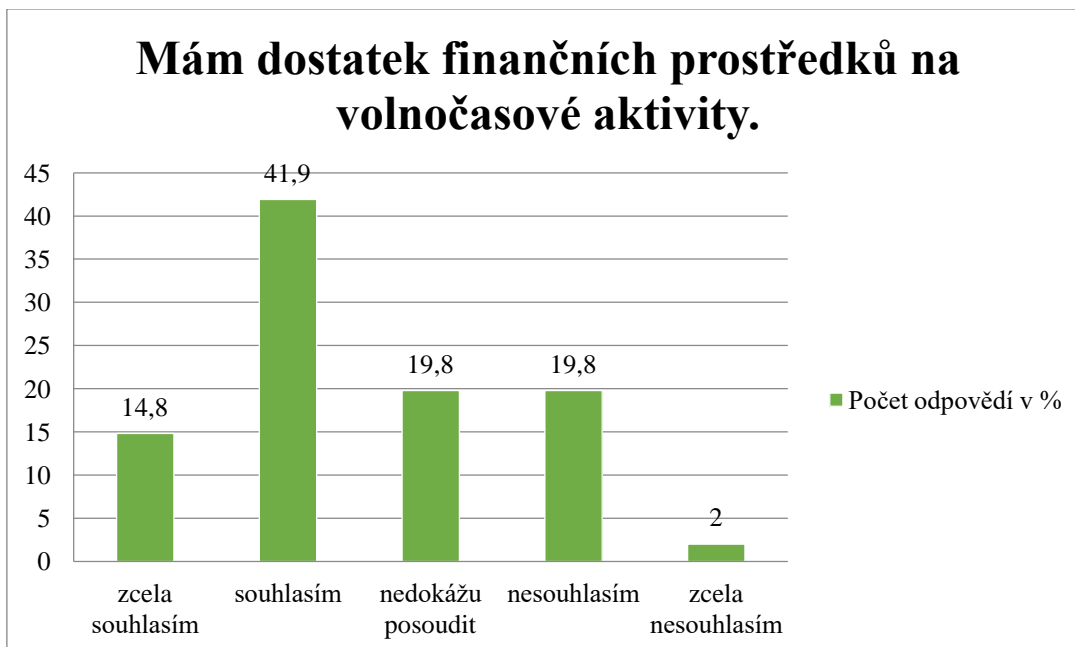
Graf 3 Spokojenost s množstvím času na volnočasové aktivity

Následující Graf 4 ukazuje, že 41,9 % respondentů souhlasí s výrokem, že má dostatek finančních prostředků na volnočasové aktivity. Což považujeme za dobrý výsledek, jelikož

jsme se domnívali, že právě s tímto problémem se ženy na MD/RD mnohdy potýkají. Stejně množství (19,8 %) bylo zvoleno v odpovědi: „nedokážu posoudit“ a „nesouhlasím“. Zcela souhlasí s tímto výrokem 14,8 % respondentů. A pouze 2% respondentů zcela nesouhlasí.

Graf 4 Spokojenost s finančními prostředky na volnočasové aktivity

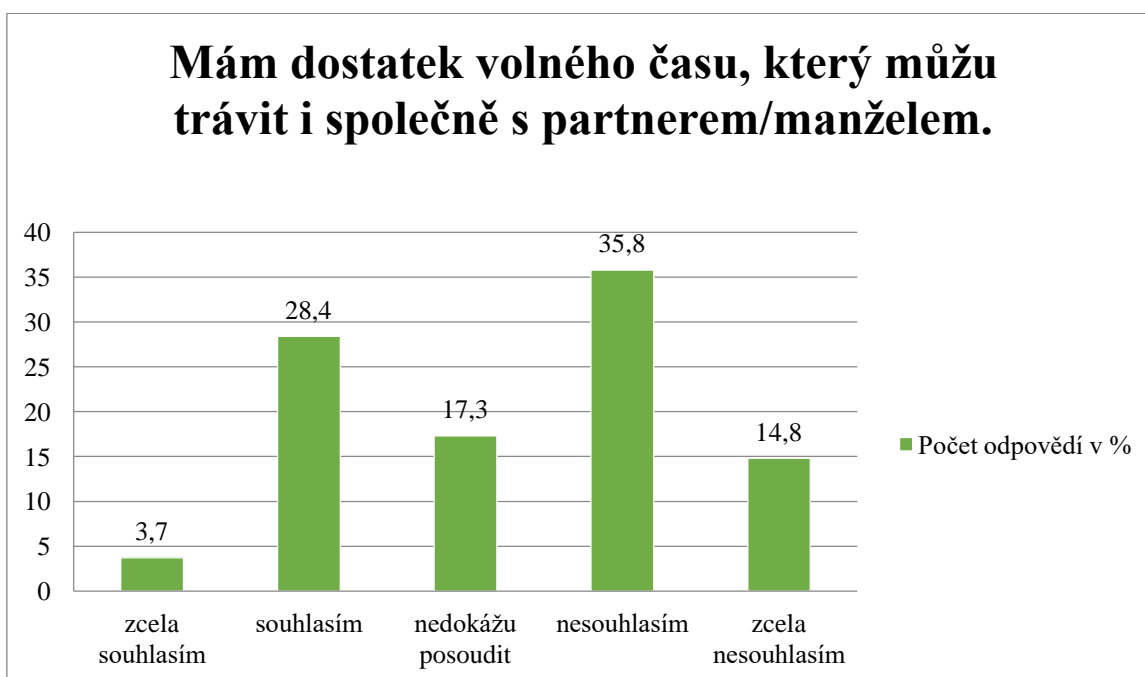
Z níže uvedeného Grafu 5 vyplývá, že 44,5 % respondentů souhlasí s výrokem, že mají možnost zajistit si hlídání dítěte (dětí), aby se mohli věnovat volnočasovým aktivitám. Nesouhlasí a zcela nesouhlasí 22,2 % respondentů. Naopak zcela souhlasí pouze 11,1 % respondentů. Všichni respondenti dokážou posoudit svou situaci s hlídáním, a proto nikdo nezvolil možnost „nedokážu posoudit“.

Následující položka se týkala spokojenosti s množstvím volného času, který tráví s manželem či partnerem (Graf 6). Bylo zjištěno, že 35,8 % respondentů s výrokem nesouhlasí a uvítalo by větší množství volného času pro sebe a partnera/manžela. Dále 28,4 % naopak souhlasí. Nedokáže posoudit situaci 17,3 % respondentů. Dále 14,8 % respondentů s výrokem zcela nesouhlasí. A pouze 3,7 % respondentů zcela souhlasí.

Graf 5 Možnost zajistit si hlídání

Graf 6 Spokojenost s množstvím volného času tráveného s partnerem

Jak jsou spokojeni respondenti s volnočasovými zařízeními ve Slavičíně a jejich nabídkou lze vidět v Grafu 7. Z něho vyplývá, že více než polovina (50,6 %) respondentů nedokáže situaci ve Slavičíně posoudit. Lze tedy usuzovat, že buď nejsou dostatečně informováni,

nebo se tolik nezajímají o dění ve městě. Spokojeno je 22,3 % respondentů. S výrokem nesouhlasí 16 % respondentů. Zcela spokojeno s nabídkou ve Slavičíně je 7,4 % respondentů a naopak zcela nespokojeno je 3,7 %, což můžeme považovat za pozitivní. Přesto však můžeme pozorovat velmi odlišné názory.

Graf 7 Spokojenost s volnočasovými zařízeními a jejich nabídkou

Další položka navazovala na předchozí a cílem bylo zjistit, zda respondentům v nabídce volnočasových institucí něco chybí. Otázka byla otevřená a respondenti měli možnost rozepsat svůj názor. Přesto však 54 odpovědí (66,6 %) bylo pojmuto stručně a odpověď zněla ne. Dále 7 odpovědí (8,6 %) bylo nevíím nebo nedokážu posoudit. Zbýlých 20 odpovědí (24,8 %) bylo konkrétnějších. Byly zde odpovědi s vyjmenovanými aktivitami, které by respondenti uvítali: *lekce jógy, kurzy šití, Zumba, taneční kurzy, netradiční aktivity, plavání a cvičení*. Dále mají respondenti zájem o aktivity pro rodinu jako celek (rodiče a dítě dohromady). Jeden respondent zmiňuje RC a MC ve Slavičíně a doplňuje, že se mu líbí myšlenka i program centra, avšak mu nevyhovuje provozní doba. Ve čtyřech odpovědích bylo uvedeno, že by respondenti uvítali ve volnočasových institucích dětské koutky, kde by mohly děti během volnočasové aktivity matky trávit čas.

V další položce měli možnost respondenti vybrat maximálně tři místa, případně dopsat jiná, která nejčastěji využívají pro svůj volný čas. V Tabulce 4 můžeme vidět, že nejvíce navštěvovaná místa ve Slavičíně jsou dětská hřiště (29,5 %). Předpokládáme tedy, že nejvíce

tráví ženy volný čas právě s dětmi, a proto využívají tyto místa. Další oblíbená místa jsou zámecký park (21,5 %), cyklostezka (16,5 %) a Pivečkův lesopark (10%). Méně navštěvované je koupaliště (8, 5%), což je pochopitelné, jelikož se jedná o sezonní místo. Dále pro svůj volný čas respondenti využívají okolí rybníku (4,5 %) a v ojedinělých případech i tenisové kurty (1,5 %). Možnost vlastní dopovědi zvolilo 8 % respondentů. Byly zmíněny tato místa: *skatepark, workout hřiště, les, fitness centrum, prostor za domem a prostředí RC/MC.*

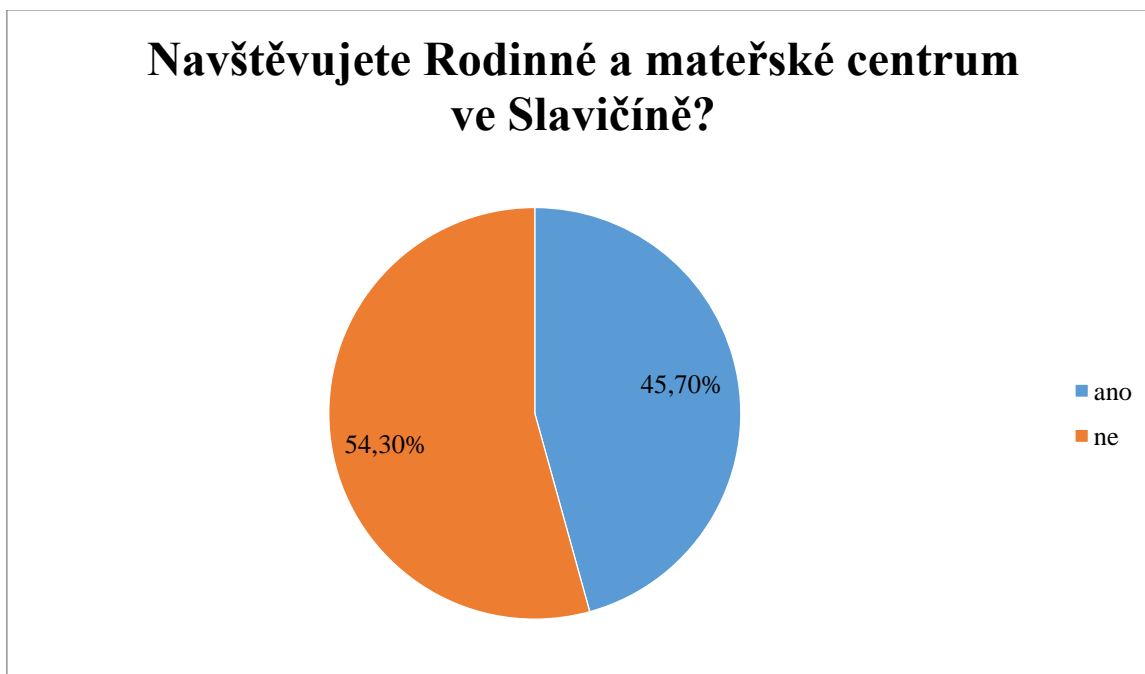
Tabulka 4 Místa určená ve Slavičíně k trávení volného času

Která místa ve Slavičíně nejčastěji využíváte pro svůj volný čas?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
zámecký park	43	21,5
Pivečkův lesopark	20	10
cyklostezka	33	16,5
dětská hřiště	59	29,5
koupaliště	17	8,5
tenisové kurty	3	1,5
okolí rybníku	9	4,5
jiné	16	8
celkem	200	100

Na předchozí otázku navazuje otevřená otázka zaměřená na vlastní nápady na změnu či nové návrhy volnočasových míst. Zde se odpovědi opakovaly. Nejčastější odpovědí bylo dětské hřiště (24). Padly zde návrhy na větší počet hřišť ve městě a jejich místních částech, jejich obnovu a modernizaci (např. vybavení hřišť i pro menší děti, zajímavější prvky, lanové hřiště). Další velmi častou odpovědí byl krytý bazén (19). Což si myslíme, že není moc reálný návrh. V 10 odpovědích respondenti navrhovali kvalitní restaurace, bary a kavárny s dětským koutkem, dále nové a delší cyklotrasy do okolních vesnic (8). Stejně bylo návrhů na lezeckou stěnu (8) a respondenti by si ve 4 případech přáli kino. Jelikož ve Slavičíně funguje pouze letní kino a částečně je využívána na promítání při nepříznivém počasí místní Sokolovna. Jiným návrhem bylo kryté hřiště pro děti (4), kde jde trávit volný čas v zimě nebo v dešti.

Chtěli jsme zjistit, zda respondenti využívají služeb Rodinného a mateřského centra ve Slavičíně a navštěvují ho (Graf 8). Převažovali respondenti, kteří RC a MC nenavštěvují (54,30 %). Zbýlých 45,70 % respondentů RC a MC navštěvuje.

Graf 8 Návštěvnost Rodinného a mateřského centra ve Slavičíně

Zajímalo nás tedy, z jakých důvodů RC a MC ve Slavičíně nenavštěvují. Na tuto položku nám odpovědělo 44 respondentů a jednalo se o otevřenou položku. Nejčastější zmiňované důvody byly: nedostatek času (11), nevyhovující otevírací doba (10), nezájem o kontakt s ostatními matkami (8), nevhodná věková skupina (5), neznalost tohoto místa (4), nevyhovující náplň (4) a bydliště v jiné místní části Slavičina (2).

Následující tři položky byly určeny naopak respondentům, kteří RC a MC ve Slavičíně navštěvují. Respondenti byli dotazováni na využívání nabídky centra. Měli možnost zvolit maximálně dvě odpovědi a případně doplnit jinou. Výsledek je patrný v Tabulce 5. Nejčastěji využívají volnou hernu (48 %), besedy a přednášky (30 %). Méně často hernu s programem (14 %) a vůbec tvořivé dílny a tematické akce zaměřené pro celou rodinu. Myslíme si, že je to ovlivněno tím, že právě rodinné akce a tvořivé dílničky jsou na programu RC a MC ve Slavičíně méně často, proto je ani respondenti nevolili. Možnost „jiné“ odpovědi zvolilo 8 % respondentů. Ti se shodli a stejně uvedli, že využívají Miniškoličku, což je služba pro rodiče a jejich děti. Jedná se o jeden den v týdnu, který je určený pouze pro děti do 3 let. Děti zde mají vytvořený program a užívají si dopoledne bez maminek.

Tabulka 5 Nejčastější využití nabídky Rodinného a mateřského centra

Co nejčastěji využíváte z programu Rodinného a mateřského centra ve Slavičíně?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
volnou hernu	24	48
hernu s programem	7	14
besedy, přednášky	15	30
tematické akce zaměřené pro celou rodinu	0	0
tvořivé dílny	0	0
jiné	4	8
celkem	50	100

Dále nás zajímalo o jaké témata besed a přednášek mají návštěvníci RC a MC ve Slavičíně zájem (Tabulka 6). Respondenti mohli zvolit až dvě odpovědi. Převažoval zájem o téma zdraví (41 %) a obecně o péči o dítě (25,8 %). Tyto údaje nás nepřekvapili, jelikož je docela pochopitelné, že matky zajímá nejvíce jejich dítě. Další volenou odpovědí byla psychologická témata (12,1 %). Ženy v období mateřství prožívají mnohé psychické změny, proto chápeme zájem o tuto oblast. V méně než 10 % volili respondenti témata jako kojení a výživa dětí (9,1 %), zaměření na těhotenství a přípravu na porod (6 %), finanční poradenství (3 %) a hledání práce a uplatnění na pracovním trhu (3%). Zájem o jiné téma nezvolil nikdo.

Tabulka 6 Nejzajímavější témata besed a přednášek

Rodinné a mateřské centrum nabízí přednášky a besedy na různá témata. Které Vás nejvíce zajímají?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
téma zdraví	27	41
obecně péče o dítě	17	25,8
psychologická témata	8	12,1
kojení a výživa dětí	6	9,1
zaměření na těhotenství a přípravu na porod	4	6
finanční poradenství	2	3
hledání práce a uplatnění na pracovním trhu	2	3
jiné	0	0
celkem	66	100

Chtěli jsme znát i důvody, proč respondenti navštěvují RC a MC ve Slavičíně. V této položce měli respondenti seřadit důvody od nejdůležitějších po nejméně důležité. Stupeň důležitosti je očíslován od 1 do 6, přičemž 1 je nejdůležitější a 6 znamená nejméně důležitý důvod. V Tabulce 7 jsme zaznamenali četnost jednotlivých odpovědí a na tomto základě jsme tyto důvody seřadili:

1. moje dítě tu má kontakt s ostatními dětmi
2. scházím se zde se svými kamarádkami
3. dozvím se zde něco nového
4. můžu se zde seznámit s novými lidmi
5. je to jediná herna pro děti ve Slavičíně
6. dokážu si tady chvíli odpočinout

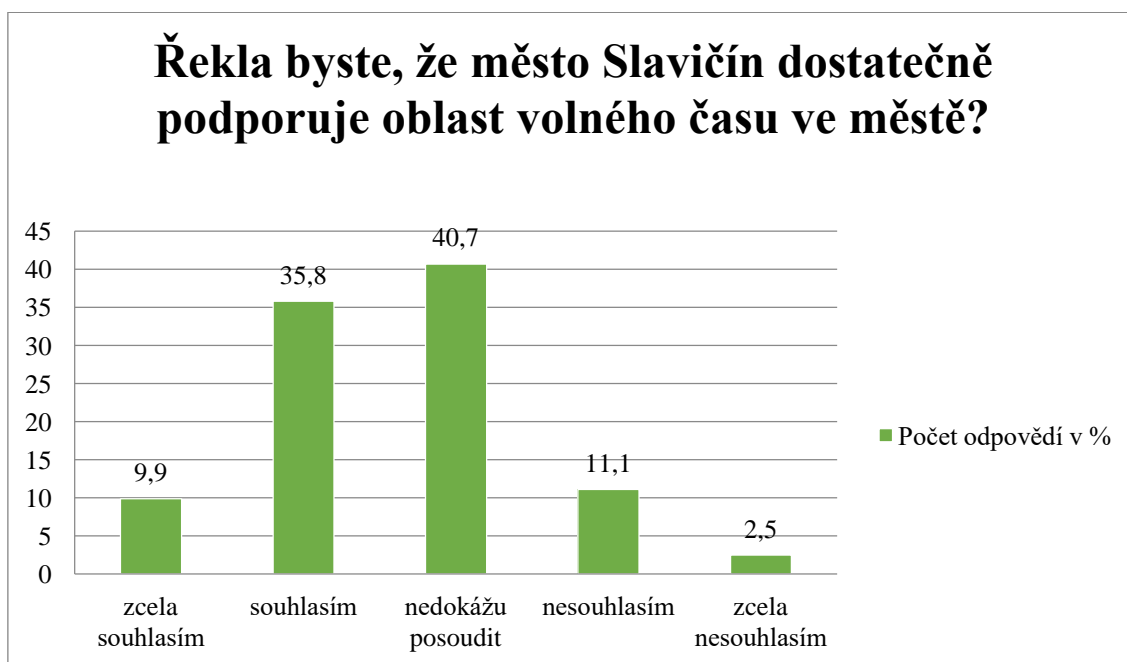
Zde je viditelné, že respondenti vyhledávají toto RC a MC z důvodů potřeby sociálního kontaktu, ať už kvůli dětem či sobě.

Tabulka 7 Důvody k návštěvě Rodinného a mateřského centra

Jaké jsou nejčastější důvody, proč navštěvujete Rodinné a mateřské centrum?						
	1	2	3	4	5	6
dozvím se zde něco nového	4	5	14	3	6	5
scházím se zde se svými kamarád-kami	11	10	5	6	5	0
můžu se zde seznámit s novými lidmi	4	9	1	10	7	6
je to jediná herna pro děti ve Slavičíně	2	4	4	8	10	9
dokážu si tady chvíli odpočinout	0	0	8	7	7	15
moje dítě tu má kontakt s ostatními dětmi	16	9	5	3	1	2

V další položce jsme zjišťovali, zda si respondenti myslí, že město Slavičín dostatečně podporuje oblast volného času ve městě. Nejvíce respondentů tuto skutečnost není schopno posoudit (40,7 %). Celkem pozitivně lze vnímat to, že 35,8 % respondentů souhlasí s tím, že město dostatečně podporuje volný čas. S tímto výrokiem nesouhlasí 11,1 % respondentů. Za to 9,9 % respondentů zcela souhlasí a pouze 2,2 % zcela nesouhlasí.

Graf 9 Spokojenost s podporou města Slavičín v oblasti volného času

Dále v dotazníku měli respondenti hodnotit jednotlivé akce pořádané ve Slavičíně. K tomu jim sloužila škála označená číslicemi od 1 do 5. Přičemž znamenala 1 – nespokojená, 2 – částečně nespokojena, 3 – nemám vyhraněný názor, 4 – spokojená, 5 – velmi spokojená. Všechny zmíněné události jako divadelní představení (37), koncerty a taneční akce (32), akce pro děti a mládež (25), sportovní události (33), kina (25), přednášky a besedy (33) byly nejčastěji ohodnoceny číslem 3, tzn. nemám vyhraněný názor. Těžko usuzovat zda se respondenti určitých akcí neúčastní, a proto je nedokážou zhodnotit nebo jen nemají na dané akce a události názor.

Respondenti se mohli podělit o názor na to, zda jim nějaká akce či událost chybí. Jednalo se o otevřenou otázku. Většině respondentů (39) žádné neschází, 26 respondentů nedokázalo dopovědět a dalších 16 jmenovalo konkrétní. Mezi nimi se objevili odpovědi: *vánoční jarmarky zaměřené více na místní folklor a kulturu, více divadelních představení, farmářské trhy a s nimi spojený prodej lokálních produktů, adventní trhy, velikonoční trhy, více akcí zaměřených na rodiny, akce pro děti, celoroční kino, food festivaly a poutě.*

Z Tabulky 8 je patrné, že nejčastější aktivity našich respondentů jsou společenské aktivity (32,3 %), jako je setkávání s rodinou, přáteli aj. Zde je patrné, že pro matky na MD/RD je důležitý společenský kontakt. Dále se respondenti věnují rekreační a cestovatel-

ským aktivitám (21,4 %), jako je cestování, turistika a pobyt v přírodě. Třetí nejčastější odpovědi byly sportovní aktivity (14 %). Což se ukazuje jako velmi pozitivní výsledek. Je patrné, že se respondenti snaží být aktivní a převažují, tak aktivnější činnosti nad pasivními. Dále se věnují sledování televize a Internetu (10,9 %), hobby a manuálním činnostem (8,5 %), kulturním aktivitám (8,4 %) a nejméně vzdělávacím aktivitám (4,5 %).

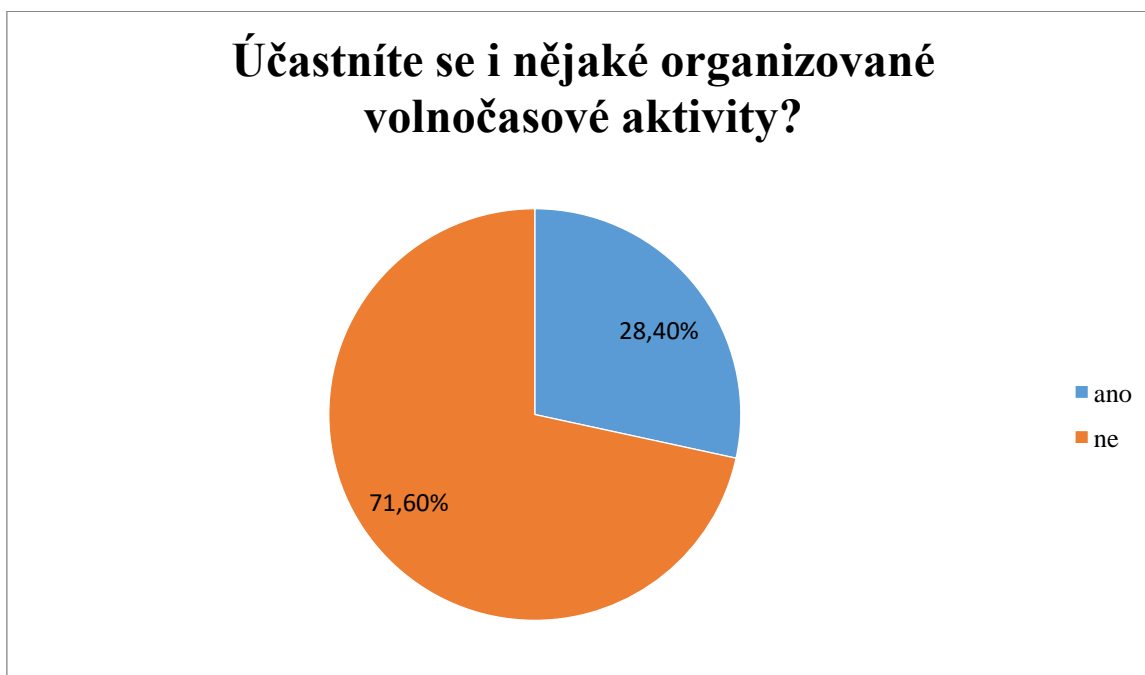
Tabulka 8 Nejčastější aktivity matek na MD/RD

Kterým z těchto aktivit se ve volném čase věnujete nejčastěji?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
kulturní aktivity	17	8,4
sportovní aktivity	28	14
společenské aktivity	65	32,3
vzdělávací aktivity	9	4,5
rekreační a cestovatelské aktivity	43	21,4
hobby a manuální činnosti	17	8,5
sledování televize, Internet	22	10,9
jiné	0	0
celkem	201	100

Jelikož předpokládáme, že je pro matky na MD/RD složitější najít si čas, zajímalo nás, kdy se mohou volnočasovým aktivitám věnovat. Respondenti uvedli, že nejčastěji se svým volnočasovým aktivitám mohou věnovat odpoledne (42), další uvedli dopoledne (12) a večer (5). Žádnou denní dobu nevedlo 19 respondentů. Podle nich záleží na spánku dětí, hlídání a dalších okolnostech, proto nelze s jistotou říct žádný časový údaj. Pouze 3 respondenti nemají problém věnovat se aktivitám v průběhu celého dne.

V Grafu 10 můžeme vidět, že pouhých 28,4 % respondentů se účastní organizovaných aktivit. Převažují respondenti (71, 6%), kteří dávají přednost samostatnému trávení volného času, nebo není v jejich možnostech se těchto aktivit účastnit.

Graf 10 Účast na organizované volnočasové aktivitě

Jestliže respondenti zvolili, že se účastní nějaké organizované volnočasové aktivity, zajímalo nás, o kterou konkrétní aktivitu se jedná. Z odpovědí bylo 15 aktivit sportovně zaměřených. Jednalo se o *cvičení, plavání, jumping a jógu*. Dalších 7 respondentů uvedlo, že se pravidelně účastní organizovaných aktivit pro děti: *karneval, dětský den a jiné aktivity pro rodiče a děti*. V jedné odpovědi bylo zmíněno, že tyto aktivity pro děti jsou jediná možnost, kdy se mohou zúčastnit volnočasové aktivity oba rodiče, jelikož nemají možnost hlídání. Jediný respondent uvedl, že pravidelně dochází do *pěveckého sboru*.

Následovala položka, v které respondenti uváděli, zda se účastnili některých typických aktivit pro těhotenství (Tabulka 9). Na výběr měli ze čtyř možností a případně dopsat jinou aktivitu než byla zmíněna. Účast na předporodním kurzu se týkala 34,1 % respondentů. Dalších 23 % respondentů se účastnilo těhotenského cvičení a dalších 9,9 % chodilo plavat. Celých 33 % respondentů se neúčastnilo žádné aktivitě typické pro těhotenství.

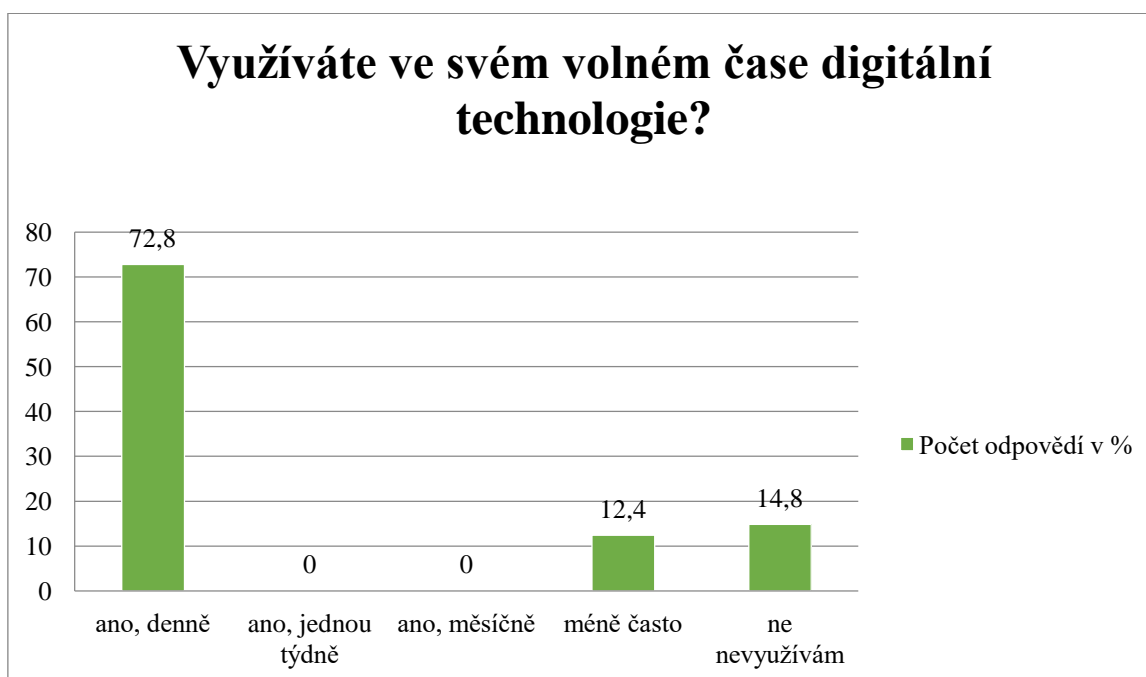
Tabulka 9 Aktivity typické pro období těhotenství

Věnovala jste se během těhotenství některým z těchto aktivit typických pro toto období?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
těhotenské cvičení (jóga, zdravotní cviky apod.)	21	23
těhotenské plavání	9	9,9
účast na předporodním kurzu	31	34,1
neúčastnila jsem se žádné aktivity typické pro těhotenství	30	33
jiné	0	0
celkem	91	100

S vývojem digitálních technologií a jejich narůstající oblibou v populaci, nás zajímalo, zda i ženy na MD/RD využívají digitální technologie ve svém volném čase. Z výsledků znázorněných v Grafu 11 lze zřetelně vidět, že 72,8 % respondentů zvolilo první odpověď. Tedy, že využívají digitální technologie denně. Což nám potvrzuje celosvětový trend. „Méně často než měsíčně“ odpovědělo 12,4 % respondentů. Překvapilo nás, že 14,8 % respondentů nevyužívá digitální technologie vůbec.

Další položka navazovala na předchozí a zde měli respondenti uvést, jaké digitální technologie využívají. Nejvíce využívaný je smartphone (58), dále tablet a počítač (30), televize (19), digitální fotoaparát (9), chytré hodinky (4) a čtečka knih (1).

Graf 11 Frekvence využívání digitálních technologií

Určitou návaznost na předchozí otázky lze shledat i v následující položce dotazníku. V rámci ní jsme se ptali, k čemu využívají respondenti sociální sítě. Otázka byla nepovinná a byla určena pouze těm, kteří jsou uživateli sociálních sítí. V níže přiložené Tabulce 10 můžeme vidět souhrnný přehled jednotlivých důvodů. Nejčastější důvod, proč respondenti užívají sociální sítě, je kvůli komunikaci s rodinou a přáteli (35,6 %). Dle našeho názoru je to obecně jeden z primárních účelů sociálních sítí. Na druhém místě se v nejčastěji zvolených odpovědích nacházel důvod hledání inspirací a rad, neboť tuto odpověď zvolilo celkem 25,5 % respondentů. Sami vnímáme velký vliv influencerů na různé věkové skupiny a všímáme si trendu maminek, které sdílí svůj život na sociálních sítích. Mezi třetí nejfrekventovanější odpověď se řadilo sdílení fotografií, pocitů, informací o sobě a rodině, což zvolilo 18,8 % respondentů. Nelze opomenout ani procentuální zastoupení zbývajících odpovědí, neboť i tyto položky respondenti mnohdy volili. Řadíme zde vzdělávání se, což zvolilo 10,1 %, dále pak místo k navazování nových přátelství se zastoupením pouhých 6 % odpovědí a v neposlední řadě také 4 % pro odpověď „jiné“. Zde respondenti uvedli sociální sítě jako místo k podnikání a práci, dále jako místo k nakupování a k prodeji použitého dětského oblečení.

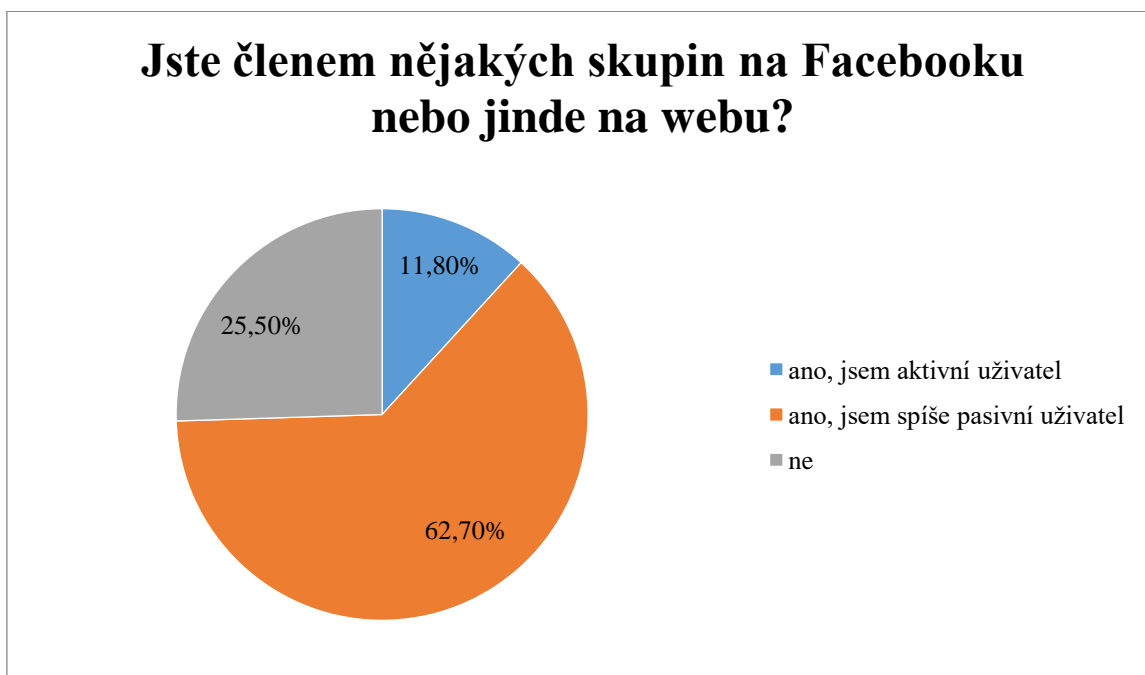
Tabulka 10 Důvody využívání sociálních sítí

K čemu využíváte sociální sítě (Facebook, Messenger, Instagram,...)?		
	absolutní četnost	relativní četnost v %
ke komunikaci s rodinou a přáteli	53	35,6
k sdílení fotografií, pocitů, informací o sobě a své rodině	28	18,8
k hledání inspirace a rad	38	25,5
k navazování nových přátelství	9	6
vzdělávání se (např. webináře)	15	10,1
jiné	6	4
celkem	149	100

Při využívání sociálních sítí a Internetu mají uživatelé možnost stát se členem určité komunity, tzv. přidat se do skupiny. Proto jsme v rámci této položky zjišťovali, zda jsou respondenti členy nějakých skupin na Facebooku nebo jinde na webu. Pasivními uživateli skupin je 62,7 % respondentů, to znamená, že jsou členy, ale spíše čtou příspěvky, hledají inspirace, rady, ale sami málokdy přispívají. Aktivními uživateli je 11,8 % respondentů. Tito uživatelé aktivně diskutují s ostatními, přispívají svými zkušenostmi, nápady nebo sami založili a moderují nějakou skupinu. Více jak čtvrtina 25,5 % respondentů není členem žádné skupiny.

Zajímalo nás, jaká témata respondenti vyhledávají a jsou pro ně zajímavá. Otázka byla otevřená, takže respondenti mohli vypsát jakékoliv množství skupin. Uvádíme výčet skupin, které respondenti uvedli, seřadili jsme je podle počtu výskytu: *bazárky oblečení, skupiny pro maminky, poradny na nejrůznější témata, svět non toxic, náměty na vaření, skupiny pro děti, skupiny o přírodě, ruční práce, skupiny ohledně cvičení, skupiny s inspirací a rady o bydlení, skupiny spojené s povoláním, dopravní hlídky, skupiny zaměřené na stravování.*

Graf 12 Využívání skupin na Facebooku nebo jinde na webu

Poslední položka dotazníku byla nepovinná. Byla určena pro respondenty, kteří nám chtěli něco sdělit navíc a podělit se o další názory. Sešly se nám tři odpovědi různého charakteru. Bylo zde vyjádření díky o zájem o tuto problematiku, další komentář byl zaměřen na mateřství obecně, jak danému respondentu změnilo život a zhodnocení aktuální situace. Poslední komentář kriticky komentoval aktuální stav dětských hřišť ve Slavičíně a srovnával je s okolím. Tato položka nám posloužila k dotvoření závěrů výzkumu.

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Poslední kapitola práce přináší závěry realizovaného výzkumu a jeho celkové shrnutí pomocí odpovědí na výzkumné otázky a ověření hypotéz. Tuto kapitolu doplňujeme i o možné limity výzkumu a na závěr doporučení do praxe.

6.1 Výzkumné otázky a hypotézy

Z odpovědí respondentů, které jsme získali prostřednictvím dotazníku, si nyní můžeme odpovědět na výzkumné otázky stanovené na začátku výzkumu. Současně lze tyto data využít k ověření hypotéz, k čemuž jsme využili test nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

K výpočtu testového kritéria jsme využili vzorec $\chi^2 = \sum \frac{(P-O)^2}{O}$.

VO č. 1: Jak se změnil volný čas žen v období MD/RD?

Na tuto výzkumnou otázku můžeme odpovědět pomocí položek z dotazníku č. 3, 4, 5, 6. Na základě odpovědí lze spatřit, že narození dítěte zásadně ovlivnilo jejich volný čas, zejména jeho množství. Pochopitelně než se děti narodily, měly ženy více volného času. Po narození dítěte došlo k úbytku volného času. Přesto některé matky uvádí, že množství volného času závisí pouze na schopnosti zorganizovat si den a zajistit si hlídání. V našem výzkumu lze vidět, že spokojenost s aktuálním množstvím svého volného času je zastoupena jak pozitivně, tak negativně. Můžeme říct, že výsledek je docela vyvážený - 45,7 % je zcela či částečně spokojená, naproti tomu 39,5 % matek je zcela či částečně nespokojena. Většina matek v našem výzkumu uváděla, že před narozením dítěte se věnovala různým koníčkům a trávila víceméně volný čas aktivně. S příchodem dítěte na svět jim trvalo, než si zorganizovaly svůj denní režim a přizpůsobily ho dítěti. Teprve potom mohly řešit svůj volný čas. Dvě matky uvedly, že se aktuálně sžívají s novorozencem, tudíž volný čas je pro ně zatím neexistující pojem a doufají, že se to během několik měsíců změní. Více jak polovina oslovených matek vyjádřila představu svého volného času, jako čas strávený bez dítěte, jakoukoliv činností. Většina matek si nedovede představit trávit veškerý volný čas jen s dítětem. Jedna z matek však vyjádřila poznámku, že je pro ni důležité trávit volný čas i sama, avšak zmínila obavu nad odloučením se od dítěte. Poznamenala, že musí vědět, že je o dítě dobře postaráno. Přesto však pár matek uvedlo, že rády tráví svůj volný čas s dítětem/děťmi a chtějí jim ho věnovat, co nejvíce a užít si chvíle s nimi. Myslíme si, že to tak jistě vnímají všechny matky, ale je vidět, že respondenti v našem výzkumu myslí i na svou psychohygienu a potřebují oddech od dítěte. Což je určitě

dobře a je důležité nezapomínat samy na sebe a své potřeby. Nejpočetnější skupinou matek v našem výzkumu jsou ženy, které se mohou v omezené míře věnovat stejným volnočasovým aktivitám jako před narozením dítěte. Další velmi početnou skupinou bylo zastoupení matek, kterým mateřství úplně změnilo náplň volného času a nemají možnost věnovat se stejným aktivitám jako před narozením dítěte. Tak jen doufají, že s dospívajícími dětmi se situace zlepší. Na závěr je důležité zmínit, že ve výzkumu se objevily i matky, kterým mateřství změnilo pozitivně životní styl a s ním spojený volný čas. Můžeme uvést jeden konkrétní příklad: *веду, že těhotenství a následně mateřství mi změnilo život k lepšímu, začala jsem lépe a zdravěji jíst, cvičit, udělat si chvíli pro sebe, a užívat si chvíle s přáteli (mám na mysli večerní sklenku vína například). Naučila jsem si čas rozvrhnout tak, abych stihla vše, co potřebuji.*

VO č. 2: Jaké jsou specifika žen na MD/RD v oblasti volnočasových aktivit?

Mateřství s sebou přináší spoustu změn a s tím souvisí i proměna náplně, množství a způsobu trávení volného času. K vyhodnocení této výzkumné otázky využijeme odpovědi z položek č. 7, 8, 9, 10, 11 a 19. Ve většině případů se volnočasovým aktivitám nejde věnovat pravidelně. Matky považují péči o domácnost, jako jsou nákupy, vaření, úklid, za nejvíce omezující povinnost, která jim ovlivňuje množství volného času. Také některé matky uvádějí, že je péče o dítě a celý chod domácnosti natolik zmáhá, že jim nezbývá energie věnovat se volnočasovým aktivitám. Nezanedbatelný vliv má jistě i možnost nechat si pohlídat dítě. Více než polovina našich respondentů (55,6 %) má možnost alespoň částečně zajistit si hlídání k tomu, aby se mohlo věnovat tomu, čemu sami chtějí. Jak zmiňuje jedna žena v našem výzkumu, k tomu, aby mohla trávit smysluplně a vlastně vůbec vykonávat nějaké volnočasové aktivity je potřeba podporující manžel, alespoň občas babička na hlídání a také jak jste zmínila finanční prostředky (nebýt aktivně pracujícího muže, různých slev ze zaměstnání nebo pojišťoven, asi bych tolik aktivit a v takové míře nemohla dělat). Zaměříme-li se na spokojenost s finančními prostředky určenými na volnočasové aktivity, nadpoloviční většina (56,7 %) matek je subjektivně spokojena s jejich množstvím. Což vnímáme jako pozitivní výsledek a jsme rádi, že to není důvod, který by mohl matkám bránit v realizaci svých zájmů. Je mnoho žen, které se na hlídání dětí se svým partnerem/manželem střídají. Pokud chtějí trávit volný čas společně, využívají pomoci rodičů a přátel. Ale ne vždy a každý takovou možnost má. Jak uvádí jeden respondent: *že bychom si s manželem šli podívat na tenis nebo něco podobného, neexistuje (nemá kdo hlídat).* Jak je vidět z výsledků našeho výzku-

mu, naši respondenti v 50,6 % případů nejsou spokojeni s množstvím volného času, který by trávili společně i s partnerem/manželem. Setkali jsme se i s jinými možnými důvody toho, proč nenachází ženy se svými partnery/manželi společný čas. *Muž pracoval ve světě, takže jsem byla sama. Ted' stavil 3 roky dům. Babičku pořád nechci otravovat.* Takže i pracovní vytížení partnera může být důvod, který znesnadňuje možnost společně trávit čas. Cílovou skupinou RC a MC ve Slavičíně jsou převážně rodiče s dětmi. Je to tedy jediné zařízení ve Slavičíně, určené specificky pro tuto cílovou skupinu, avšak jejich služeb využívá pouze 45,7 % respondentů. Tyto matky navštěvují RC a MC kvůli kontaktu jejich dětí s ostatními vrstevníky a využívají centrum jako místo ke scházení se svými kamarádkami.

VO č. 3: Jak ženy vnímají možnosti ve Slavičíně v oblasti volnočasových aktivit?

Třetí výzkumná otázka se týká spokojenosti s volnočasovými možnostmi ve Slavičíně. Zaměřili jsme se na to, zda oslovení respondenti aktivně využívají volnočasové možnosti ve Slavičíně a jestli jim místní nabídka vyhovuje, příp. zda jim něco schází. K tomu nám posloužily položky č. 12, 13, 14, 15, 20, 21 a 22. Ukázalo se, že nadpoloviční většina oslovených matek (50,6 %) se o nabídku volnočasových institucí nejspíš moc nezajímá, jelikož zvolily možnost, že nabídku nedokážou posoudit. To stejné se ukázalo v případě posouzení činnosti správy města Slavičín. Zajímalo nás, co si matky myslí o činnosti a angažovanosti města ohledně volného času. Ani v této otázce nedokázalo větší množství respondentů odpovědět. Domníváme se, že je to kvůli tomu, že se dotázané matky o tyto nabídky nezajímají a nejčastějším důvodem tohoto faktu je časová vytíženost. Proto jsme dál zkoumali, zda se matky účastní nějakých organizovaných volnočasových aktivit. Ukázalo se, že tuto možnost využívá pouhých 28,4 % matek. Většinou se jednalo o sportovně zaměřené aktivity. Kvalitu a pestrost událostí a akcí ve Slavičíně nedokázali respondenti posoudit. Moc nás to nepřekvapilo a vysvětlujeme si to výše zmíněnými důvody. Co nás však zarazí je fakt, že se respondenti nevyjádřili a nezhodnotili ani akce pro děti a mládež. Jeden respondent připomněl změnu starosty v loňském roce a zmiňoval, že očekává, že to díky němu ve městě ožije. Nejnavštěvovanější volnočasová místa jsou dětská hřiště, k tomu ale musíme zmínit fakt, že s nimi nejsou právě naši respondenti vůbec spokojeni. V otevřených otázkách byla nejfrekventovanější odpovědí právě nevyhovující množství a kvalita dětských hřišť ve Slavičíně a jeho místních částech. Jako další návrh vyslovili respondenti přání na výstavbu krytého bazénu. Zde si myslíme, že tohle je velmi nerealistický návrh pro tak malé město jako je Slavičín. V okolí Slavičina, ve vzdálenosti do 10 km je jeden menší krytý bazén a další možnosti jsou v lázních Luhačovice v

městské plovárně nebo v soukromých hotelích. Setkali jsme se i s velmi negativním pohledem na město, kdy respondent uvedl, že *Slavičín je dle mého dost mrtvé město, moc času zde netrávíme*. Bohužel žádný návrh ani zdůvodnění tento respondent neuvedl, takže nelze s tímto výrokem dále pracovat.

VO č. 4: Jak tráví volný čas ženy na MD/RD ve Slavičíně?

Poslední výzkumná otázka měla za cíl popsat způsob trávení volného času žen na MD/RD ve Slavičíně. K zodpovězení jsme využili odpovědi z položek č. 16, 17, 18, 23, 24, 25, 27, 28 a 29. Zde můžeme nastínit konkrétní činnosti, které respondenti reálně ve svém volném čase vykonávají. Matky na MD/RD preferují společenské aktivity a vyhledávají ve svém volném čase rodinu, přátele a tráví s nimi svůj čas. Dále je pro ně prioritou cestování, vycházky do přírody, další rekreační aktivity a sportovní aktivity různého zaměření. Těm se taktéž věnují i někteří organizovaně. Nelze vyvrátit, že moderní informační technologie jsou fenoménem dnešní doby. To se nám i ukazuje na základě některých položek v dotazníku. Jako oblíbenou aktivitu vybrali respondenti i sledování televize a Internetu. Většina z nich využívá digitální technologie denně, ale je spíše pasivním uživatelem sociálních sítí. Přesto jsou sociální sítě a Internet neodmyslitelnou součástí jejich životů.

H1: Matky ve věku do 30 let, jsou více aktivní během svého volného času na sociálních sítích než matky starší 35 let.

V rámci první hypotézy (Tabulka 11) jsme zkoumali vztah mezi věkem matek a tím, jak jsou aktivní na sociálních sítích. Do kategorie „aktivní uživatel“ jsme zařadili všechny respondenty, kteří uvedli v položce č. 27, že nejčastěji na sociálních sítích sdílí fotografie, své pocity, informace o sobě a své rodině a v položce č. 28 vybrali možnost, že jsou aktivními uživateli skupin na Facebooku či jinde na webu. Za kategorii „pasivní uživatel“ považujeme všechny ostatní respondenty, kteří uvedli, že využívají sociální sítě.

Pro testování této hypotézy jsme zvolili hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1. Na základě výpočtu chí-kvadrátu jsme získali výsledek $\chi^2 = 2,293$. Tuto hodnotu jsme následně porovnali s kritickou hodnotou z tabulky, která činí 3,841. Z výsledku vyplývá, že námi vypočítaná hodnota je nižší. Z tohoto důvodu odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou. Což znamená, že věk matek nesouvisí s jejich aktivitou na sociálních sítích. Domníváme se tedy, že podstatnou roli hraje spíše než věk, vztah a postoj k sociálním sítím obecně.

Tabulka 11 Hypotéza 1 - skutečné a očekávané četnosti

věk	do 30 let	nad 35 let	celkem
aktivita na sociálních sítích			
aktivní uživatel	20 (17,4)	5 (7,6)	25
pasivní uživatel	19 (21,6)	12 (9,4)	31
celkem	39	17	56

H2: Ženy, které mají pouze jedno dítě, mají větší potřebu navštěvovat Rodinné a mateřské centrum ve Slavičíně než ženy s více dětmi.

V rámci druhé hypotézy (Tabulka 11) jsme porovnávali vztah mezi počtem dětí žen a jejich potřebou navštěvovat Rodinné a mateřské centrum ve Slavičíně. To, zda matky navštěvují RC a MC ve Slavičíně jsme se dozvěděli v rámci 16. položky v dotazníku.

Pro testování této hypotézy jsme zvolili hladinu významnosti 0,05 a stupeň volnosti 1. Na základě výpočtu chí-kvadrátu jsme získali výsledek $\chi^2 = 0,044$. Tu jsme porovnali s kritickou hodnotou z tabulky, která je 3,841. Z výsledku vyplývá, že námi vypočítaná hodnota je výrazně nižší než kritická hodnota. Proto odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou. Lze tedy říct, že počet dětí nehraje roli v tom, zda matky navštěvují RC a MC ve Slavičíně. V rámci této hypotézy jsme předpokládali, že matky s jedním dítětem budou mít větší potřebu navštěvovat RC a MC z důvodu vyhledávání sociálního kontaktu pro jejich dítě. Tato hypotéza se však nepotvrdila, z čehož plyne, že mnohdy i matky s dvěma a více dětmi navštěvují RC a MC.

Tabulka 12 Hypotéza 2 - skutečné a očekávané četnosti

počet dětí	1 dítě	2 a více dětí	celkem
navštěvnost RC/MC			
ano	15 (14,5)	23 (23,5)	37
ne	16 (16,5)	27 (26,5)	44
celkem	31	50	81

6.2 Limity výzkumu

V rámci realizace výzkumu jsme se setkali s několika omezeními a limity. Za jeden stěžejní považujeme, že se nám nepodařilo sesbírat statisticky významný počet dotazníků, tedy i přes provedené statistické výpočty není možno výsledky zobecnit. Další limit vnímáme také ve výzkumné metodě, neboť prostřednictvím něj mohli být někteří respondenti omezeni v rámci odpovědí u jednotlivých otázek a naopak chápeme, že někomu mohlo dělat obtíž v rámci otevřených odpovědí rozepisovat své názory. Myslíme si, že kdybychom zvolili kvalitativní design výzkumu, např. pomocí rozhovorů, jistě bychom se dostali hlouběji do problematiky volného času u žen na MD/RD. Domníváme se, že toto téma je aktuální a v rámci tohoto tématu by jistě šli provést další výzkumy. Tato problematika pobízí k zjištění očekávání oproti realitě. Tím myslíme realizovat dva rozhovory (jeden v době těhotenství a druhý po porodu s dítětem) a srovnat je.

6.3 Doporučení pro praxi

Jelikož náš výzkum byl realizován pouze ve Slavičíně a jeho místních částech, nelze z tohoto důvodu výsledky zobecnit. Přesto je možné pár návrhů pro praxi stanovit.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že matky jsou velmi nespokojeny s dětskými hřišti ve městě. Vybrali jsme některé konkrétní poznámky: *lepší dětská hřiště; někde (hřiště na Malém poli) není nic pro vyloženě malé děti (okolo 1 roku) např. skluzavka, menší houpačky, prolézačky...; dětská hřiště jsou málo vybavená pro mladší děti 1,5-2,3 roky a někde jsou až nebezpečná – viz klouzačka v zámeckém parku; více hřišť v Hrádku; obnova a modernizace dětských hřišť.* Stejný názor zastává i respondent, který své stanovisko i zdůvodnil. *Ve Slavičíně nutně chybí pořádné a hlavně kvalitní dětské hřiště - něco jako v Bojkovicích, kde mnoho maminek utíká s dětmi a jezdí tam. Aby tento pocit začali mít i ostatní lidé z okolních obcí vůči Slavičínu. A když už má někdo zájem jet do Slavičina, tím pádem se to stává jakým si způsobem atraktivní, tím pádem se mohou zajímat více o nakupování ve Slavičíně a tak se dotáhne do Slavičina větší nákupní potenciál, který v obecné rovině vždy více pomůže celé obci.* Bylo by pro to vhodné, kdyby se vedení města začalo o tuto problematiku zajímat. Ačkoliv chápeme, že vše se odvíjí od rozpočtu města. Navrhujeme:

1. Modernizaci a rozšíření dětského hřiště v Hrádku u zastávky. Zde se aktuálně nachází pískoviště a dvě pružinové houpačky. Na zmodernizovaném dětském hřišti by mohly vzniknout dva nové herní prvky, které budou vhodné i pro nejmladší děti. Takové prvky zatím ve Slavičíně na dětských hřištích chybí. Všechna dětská hřiště jsou dle nás spíše koncipována od věku 3 let. Navrhujeme hrací prvek: skluzavku vyráběnou z pryžového granulátu. Okolí skluzavky by bylo vhodné doplnit pryžovou bezpečnostní dopadovou plochou. Dalším prvkem by mohl být dětský nízký domeček vybavený přírodní kuchyňkou.
2. Upravit posezení s ohništěm v Pivečkově lesoparku, zrenovovat některé herní prvky. Vytvořit naučnou stezku po lesoparku s úkoly pro menší i starší děti. Pravidelně organizovat akce pro děti právě zde, využít potenciál parku a přilákat tak rodiny i do tohoto vzdálenějšího místa ve městě.
3. Zvýšit pestrost nabídky na hřišti v zámeckém parku. Obohatit hřiště o nové prvky a aktivity. Při realizaci hřišť zaměřit se na bezpečnost a kvalitu a na rovnoměrné rozmístění aktivit pro všechny věkové skupiny.
4. Vytvořit v části Malé pole dětské hřiště, využít nepoužívanou betonovou plochu v jedné části sídliště. Doporučujeme část plochy a okolí zatravnit, vybavit prostor lavičkami pro matky s kočárky. Zbylý betonový povrch pokrýt pryžovou bezpečnostní plochou s 2D motivem. Dále doplnit hřiště 3D herními prvky z pryžového granulátu (skluzavka, průlezy, palisády aj.).
5. Okolí dětského hřiště u cyklostezky osázet zelení a vytvořit stínění. Pokud by to bylo možné realizovat, navrhovali bychom zde vytvoření vodního hřiště, jelikož se nachází na velmi slunném místě a v létě by jistě našlo využití.

Další doporučení se týká Rodinného a mateřského centra ve Slavičíně. Na základě připomínek bychom doporučovali zvážit a projednat otevírací dobu centra, jelikož mnoho matek vyjádřilo názor na nevhodně zvolenou otevírací dobu v dopoledních hodinách. Myslíme si, že by se jistě zvýšila návštěvnost, kdyby byla volná herna přístupná (případně se realizoval i nějaký program) v odpoledních hodinách. Taktéž bychom navrhovali centru realizovat vlastní průzkum a zjistit mezi matkami zájem o nabídku a zaměření činností.

Z výsledných odpovědí nás ještě napadá návrh na vytvoření „hlídacího koutku“. Tento koutek by mohl vzniknout v některých nevyužitých prostorech Domu dětí a mládeže ve Slavi-

čině. Podstatou by bylo to, že by se pravidelné zájmové aktivity organizovali ve stejný den a čas, tak aby se naplnil určitý počet dětí pro hlídání v koutku.

Mnoho respondentů využilo otevřených odpovědí a vyjádřilo to, co je ve městě nejvíce trápí. Níže uvádíme některé z doplňujících připomínek respondentů, které se týkají volného času nepřímo. Jeden z respondentů uvedl: *no momentálně nám hlavně chybí místa ve školce, a to bude velký problém i pro příští rok.* Stejně to vnímá i další respondent: *co nám ve městě nejvíce vadí? Nedostatečná kapacita ve školce.* Další respondenti zanechali připomínky týkající se veřejných míst: *Měly by se přizpůsobit vstupy do obchodu s kočárkem,* jiný přidává: *více veřejných WC. Ne jen jedny na celý Slavičín!* Našla se zde také výtka k vedení města: *chtělo by, aby se vedení města nesoustředilo jen na cyklostezky, protože mi přijde, že umí mluvit jen o nich.* Přišlo nám důležité tyto podněty zde zmínit, ačkoliv jsou podstatné ne tak pro naši práci, ale spíše pro zástupce města Slavičín.

ZÁVĚR

V teoretické části byly představeny tři hlavní oblasti, které jsou také ústředními tématy této diplomové práce. V první z nich jsme zmapovali psychologickou přeměnu ženy na matku a shrnuli aktuální problémy současné rodiny. Druhá část se věnovala volnému času obecně a postupně jsme došli k zaměření na ženy na MD/RD. Zmínili jsme zde, s volným časem spojený, životní styl a kvalitu života a jejich změnu v období mateřství. Snažili jsme se zaměřit na konkrétní volnočasové aktivity, které jsou specifické pro ženy v těhotenství a posléze v mateřství. Poslední část se zabývala konkrétními možnostmi trávení volného času ve Slavičíně. Krátce zde bylo představeno město a pokračovali jsme analýzou míst určených pro volný čas a nabídkou volnočasových organizací.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké potřeby mají ženy na MD/RD ve Slavičíně v oblasti volnočasových aktivit. Všechny otázky z dotazníku nám pomohly ke zjištění, jaké mají matky na MD/RD potřeby zaměřené na volný čas. Na základě dat, získaných z našeho výzkumu nemůžeme vyvodit jeden určitý závěr, protože jsou některé odpovědi rozdílné. Avšak převažují odpovědi matek přející si mít volný čas alespoň chvíli jen pro sebe, případně volný čas trávit s partnerem/manželem. Bariéry uspokojivého trávení volného času shledávají respondenti v nedostačujících možnostech hlídání dítěte. Mezi představami o trávení volného času se objevily zejména sportovní aktivity a společenské aktivity s přáteli, o něco méně pak relaxační činnosti. Většina oslovených matek považuje místní volnočasové nabídky za dostatečné. Přisuzujeme to zejména jejich nenáročnosti na způsob trávení volného času. Největším úskalím souvisejícím s místem určeným k trávení volného času, jsou dětská hřiště.

Lze tedy konstatovat, že jak hlavní cíl, tak i všechny dílčí cíle byly splněny. Dílčí cíle byly formulovány v celkovém shrnutí dotazníkového šetření. Toto výzkumné šetření je svým rozsahem však pouze ilustrativní a výsledky je tak možné považovat za platné pouze pro daný vzorek respondentů. Přesto se však ukázaly skutečnosti, které o současných způsobech trávení volného času žen na MD/RD mnoho napovídají.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ANGELES, LUIS. *Children and life satisfaction* [online]. 2009 [cit. 2020-01-15]. J Happiness Stud 11, 523–538 (2010). ISSN 1573-7780. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10902-009-9168-z>
2. AMBROZKOVÁ, Lucie. *Rodina v ohnisku zájmu: kaleidoskop aktivit některých pro-rodinných organizací*. [1. vyd.]. Brno: Národní centrum pro rodinu, 2003. 94 s.
3. BAKALÁŘ, Eduard. *Umění odpočívat*. 1. vyd. Praha: Práce, 1978. Astra. Erb klub. Výběrová řada; Roč. 9
4. BENDL, Stanislav. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. s. [1a]. ISBN 978-80-247-4248-9.
5. BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014, 176 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4824-5.
6. BERÁNKOVÁ, Blanka. *Cvičení v těhotenství a šestinedělí*. Praha: Triton, 2002, 85 s. ISBN 80-7254-231-1.
7. BROUSILOVÁ, Tereza. Co to jsou sociální sítě. [online]. 14. 7. 2014 [cit. 2020-04-01]. Dostupné z: <https://vceliste.cz/socialni-marketing/co-to-jsou-socialni-site/>
8. CEKOTA, Vojtěch et al. *Slavičín v minulosti a současnosti: 750. výročí první písemné zprávy: 1256-2006*. Slavičín: Město Slavičín, 2006. ISBN 80-239-8264-8.
9. Co je to strolling?. *Strolling: Mateřská v pohybu* [online]. 2011 [cit. 2019-08-25]. Dostupné z: <http://www.strolling.cz/co-je-to-strolling-4/>.
10. ČESKO. Zákon č. 117/1995 Sb. ze dne 26. 05. 1995 o státní sociální podpoře. In: Sbírka zákonů České republiky. č. 31/1995, s. 634. (účinnost od 01. 04. 2013)
11. *Diderot: velká všeobecná encyklopedie*. 1, a-bag. Praha: Diderot, 2000, 631 s. ISBN 80-902723-2-0.
12. DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.
13. DRAPELA, Victor J.. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-606-3.
14. DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 237 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-123-6.

15. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008, 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.
16. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
17. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015, 774 s. ISBN 978-80-262-0873-0.
18. HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 239 s. Studijní texty. ISBN 978-80-7419-106-0.
19. HOFBAUER, Břetislav a Michal KAPLÁNEK. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. s. 147. ISBN 978-80-7394-240-3.
20. HRDINOVÁ, Radka a Karolina BULISOVÁ. *České matky, které jsou závislé na internetu. Sociální sítě jim ničí rodiny*. [online]. 2019 [cit. 2020-04-08]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/matrska-dovolena-zavislost-socialni-site-internet.A190722_093320_domaci_karb
21. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
22. JEDELSKÁ, Eva. *Digitální matky: Také soupeříte s ostatními na síti, které dítě je nejlepší?* [online]. 2014 [cit. 11. 04. 2020]. Dostupné z: <https://www.prozeny.cz/clanek/digitalni-matky-take-souperite-s-ostatnimi-na-siti-ktere-dite-je-nejlepsi-15671>
23. KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011, 101 s. ISBN 978-80-7315-223-9.
24. KOLÁŘOVÁ, Petra. Svateb přibývá. In: *Český statistický úřad* [online]. 14. 9. 2018 [cit. 2019-08-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/svateb-pribyva>
25. KOLÍNSKÁ, Rut. *Svépomocné skupiny v mateřských centrech: manuál „průvodkyně“*. Síť mateřských center o. s. [online]. Praha: Síť mateřských center, 2014 [cit. 2019-10-09]. Dostupné z: http://www.materskacentra.cz/download.php?FNAME=1425680768.upl&ANAME=SitMC_svepomocne_skupiny_manual.pdf

26. KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
27. KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.
28. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-921-2.
29. KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010, 272 s. Sociologie. ISBN 9788024724560.
30. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.
31. MAREŠ, Jiří. *Kvalita života u dětí a dospívajících*. Brno: MSD, 2006-, sv. ISBN 80-86633-65-9.
32. MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, Michaela. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál, 2009. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-615-5.
33. MAŘÍKOVÁ, Hana. *Velký sociologický slovník: P-Z*. Díl 2. Praha: Karolinum, 1996, s. 749-1627. ISBN 80-7184-311-3.
34. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Počty obyvatel v obcích*. [on-line] 2019 [cit. 2019-03-31]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>
35. MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002, 250 s. Základy sociologie. ISBN 80-86429-05-9.
36. NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
37. NEŠPOROVÁ, Olga a Kamila SVOBODOVÁ. *Nestátní sféra v oblasti podpory rodin a služeb pro rodiny*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2006, 59, 7 s. ISBN 80-87007-30-1.
38. PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.
39. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
40. PAVLÍČEK, Antonín a Vysoká škola ekonomická v Praze. *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. s. 5. ISBN 978-80-245-1742-1.

41. Peněžítá pomoc v mateřství – Česká správa sociálního zabezpečení. In *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. ©2019 [2019-08-30].
Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/penezita-pomoc-v-materstvi>
42. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0403-9.
43. PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009, 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.
44. PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014, 152 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5232-7.
45. RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.
46. *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. 90 s. ISBN 978-80-254-2218-2.
47. ŠEĐOVÁ, Klára. Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět. *SPFFBU, Acta paedagogica*. U8/2003. S. 11-28. ISSN 2336-4521.
48. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.
49. UHLS, Yalda T. *Mediální mámy a digitální tátové: rady, které na internetu nenajdete*. Přeložil Pavla LE ROCH. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1317-8.
50. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000, 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
51. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
52. VACHKOVÁ, E., ČERMÁKOVÁ, E., MAREŠ, J. Kvalita života žen v období mateřství pomocí metody SEIQOL. *Ošetrovatelství a porodní asistence*, 2013, roč. 4, č. 2, s. 595-599. ISSN 1804-2740
53. VESELÁ, Renata. *Rodina a rodinné právo: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 262 s. ISBN 80-86432-48-3.
54. VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016, 319 s. ISBN 978-80-262-1026-9.
55. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže* [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy odbor pro mládež, 2002 [cit. 2019-08-30]. Dostupné z: www.msmt.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MC	mateřské centrum
MD	mateřská dovolená
RC	rodinné centrum
RD	rodičovská dovolená

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Etapy celoživotního učení

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	Analýza volnočasové nabídky Rodinného a mateřské centra
Tabulka 2	Věk respondentů
Tabulka 3	Situace ovlivňující množství volného času
Tabulka 4	Místa určená ve Slavičíně k trávení volného času
Tabulka 5	Nejčastější využití nabídky Rodinného a mateřského centra
Tabulka 6	Nejzajímavější témata besed a přednášek
Tabulka 7	Důvody k návštěvě Rodinného a mateřského centra
Tabulka 7	Důvody k návštěvě Rodinného a mateřského centra
Tabulka 8	Nejčastější aktivity matek na MD/RD
Tabulka 9	Aktivity typické pro období těhotenství
Tabulka 10	Důvody využívání sociálních sítí
Tabulka 11	Hypotéza 1 - skutečné a očekávané četnosti
Tabulka 12	Hypotéza 2 - skutečné a očekávané četnosti

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Počet dětí respondentů
Graf 2	Spokojenost s množstvím volného času
Graf 3	Spokojenost s množstvím času na volnočasové aktivity
Graf 4	Spokojenost s finančními prostředky na volnočasové aktivity
Graf 5	Možnost zajistit si hlídání
Graf 6	Spokojenost s množstvím času tráveného s partnerem
Graf 7	Spokojenost s volnočasovými zařízeními a jejich nabídkou
Graf 8	Návštěvnost Rodinného a mateřského centra ve Slavičíně
Graf 9	Spokojenost s podporou města Slavičín v oblasti volného času
Graf 10	Účast na organizované volnočasové aktivitě
Graf 11	Frekvence využívání digitálních technologií
Graf 12	Využívání skupin na Facebooku nebo jinde na webu

SEZNAM PŘÍLOH

PI – Dotazník pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO ŽENY NA MATEŘSKÉ A RODIČOVSKÉ DOVOLENÉ

Vážené maminky,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci, oboru Řízení volnočasových aktivit. Tento dotazník je podkladem výzkumného šetření v rámci mé diplomové práce týkající se analýzy potřeb žen na mateřské a rodičovské dovolené v oblasti volnočasových aktivit ve Slavičíně.

Pokud je v otázce možnost výběru z více odpovědí, vyberte vždy prosím pouze jednu odpověď (pokud není uvedeno jinak), popř. dopište vlastní názor. Vybrané odpovědi zakroužkujte. Dotazník je zcela anonymní. Prosím Vás o uvedení pravdivých odpovědí. Děkuji za ochotu.

Anetta Horská

1. Kolik máte dětí?

.....

2. Kolik je Vám let?

- a) do 20 let
- b) 20 - 30 let
- c) 30 - 35 let
- d) 35 let a více

3. Co pro Vás jako matku vůbec znamená mít „volný čas“?

.....
.....
.....

4. Jakým způsobem jste trávila volný čas před prvním těhotenstvím?

.....
.....
.....

5. Máte možnost věnovat se nějakému koníčku či aktivitě beze změny i během mateřské/rodičovské dovolené?

.....
.....

6. Jste aktuálně spokojena s množstvím Vašeho volného času?

- a) ano
- b) částečně ano
- c) nedokážu říct
- d) částečně ne
- e) ne

7. Co vše má/mělo vliv na množství Vaše volného času?

(možno zvolit více odpovědí)

- a) nedostatečný spánek a s tím spojená únava
- b) pravidelné kojení dítěte
- c) nemožnost zajistit si hlídání
- d) péče o domácnost (vaření, úklid, nákupy, ...)
- e) jiné:

8. Mám dostatek času na volnočasové aktivity.

- a) zcela souhlasím
- b) souhlasím
- c) nedokážu posoudit
- d) nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

9. Mám dostatek finančních prostředků na volnočasové aktivity.

- a) zcela souhlasím
- b) souhlasím
- c) nedokážu posoudit
- d) nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

10. Mám možnost zajistit si hlídání pro dítě (děti), abych se mohla věnovat volnočasovým aktivitám.

- a) zcela souhlasím
- b) souhlasím
- c) nedokážu posoudit
- d) nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

11. Mám dostatek volného času, který můžu trávit i společně s partnerem/manželem.

- a) zcela souhlasím
- b) souhlasím
- c) nedokážu posoudit
- d) nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

12. Jsem spokojená s volnočasovými zařízeními ve Slavičíně a jejich nabídkou aktivit.

- a) zcela souhlasím
- b) souhlasím
- c) nemám vyhraněný názor
- d) nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

13. Je něco co Vám v nabídce institucí nabízející volnočasový program chybí?

.....

14. Která místa ve Slavičíně nejčastěji využíváte pro svůj volný čas?

(vyberte prosím maximálně 3 odpovědi)

- a) zámecký park
- b) Pivečkův lesopark
- c) cyklostezka
- d) dětská hřiště
- e) koupaliště
- f) tenisové kurty

g) okolí rybníku

h) jiné:.....

15. Předchozí otázka byla zaměřená na místa určená k trávení volného času. Je něco, co Vám ve Slavičíně schází nebo co by šlo na výše uvedených místech změnit?

.....
.....

16. Navštěvujete Rodinné a mateřské centrum ve Slavičíně?

a) ano

b) ne (*odpovězte prosím a pokračujte otázkou č. 19*)

Pokud ne, proč?.....

17. Co nejčastěji využíváte z programu Rodinného a mateřského centra ve Slavičíně?

(*vyberte prosím maximálně 2 odpovědi*)

a) volnou hernu

b) hernu s programem

c) besedy, přednášky

d) tematické akce zaměřené pro celou rodinu

e) tvořivé dílny

f) jiné:

18. Rodinné a mateřské centrum nabízí přednášky a besedy na různá témata. Které Vás nejvíce zajímají?

(*vyberte prosím maximálně 3 odpovědi*)

a) téma zdraví

b) obecně péče o dítě

c) psychologické témata

d) kojení a výživa dětí

e) zaměření na těhotenství a přípravu na porod

f) finanční poradenství

g) hledání práce a uplatnění na pracovním trhu

h) jiné:

19. Jaké jsou nejčastější důvody, proč navštěvujete Rodinné a mateřské centrum?
(seřadte prosím podle důležitosti)

- a) dozvím se zde něco nového
- b) scházím se zde se svými kamarádkami
- c) můžu se zde seznámit s novými lidmi
- d) je to jediná herna pro děti ve Slavičíně
- e) dokážu si tady chvíli odpočinout
- f) moje dítě tu má kontakt s ostatními dětmi

20. Řekla byste, že město Slavičín dostatečně podporuje oblast volného času ve městě?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) nedokážu posoudit
- d) spíše ne
- e) ne

21. Jak hodnotíte akce a události ve Slavičíně?

(zatrhněte prosím vždy jednu možnost u každé oblasti)

	1	2	3	4	5
divadelní představení					
koncerty, taneční akce					
akce pro děti a mládež					
sportovní události					
kina					
přednášky, besedy					

(1 – nespokojená, 2 – částečně nespokojena, 3 – nemám vyhraněný názor, 4 – spokojená, 5 – velmi spokojená)

22. Je nějaká událost či akce, která Vám ve Slavičíně schází?

.....

23. Kterým z těchto aktivit se ve volném čase věnujete nejčastěji?

(vyberte prosím maximálně 3 odpovědi)

- a) kulturní aktivity (návštěva divadel, koncertů, galerií, výstav aj.)
- b) sportovní aktivity (sport, návštěva sportovních utkání aj.)
- c) společenské aktivity (setkávání s rodinou, přáteli aj.)
- d) vzdělávací aktivity (studium cizích jazyků, četba knih, kurzy různého zaměření aj.)
- e) rekreační a cestovatelské aktivity (cestování, turistika, pobyt v přírodě aj.)
- f) hobby a manuální činnosti (kutilství, rybaření, ruční práce, sběratelství aj.)
- g) sledování televize, Internet (seriály, filmy, sociální sítě aj.)
- h) jiné:.....

24. Ve kterou denní dobu se těmito aktivitám věnujete?

.....

25. Účastníte se i nějaké organizované volnočasové aktivity?

- a) ano
- b) ne

Pokud ano, jaké?

26. Věnovala jste se během těhotenství některým z těchto aktivit typických pro toto období?

(možno zvolit více odpovědí)

- a) těhotenské cvičení (jóga, zdravotní cviky apod.)
- b) těhotenské plavání
- c) účast na předporodním kurzu
- d) jiné:.....

27. Využíváte ve svém volném čase digitální technologie?

- a) ano, denně
- b) ano, jednou týdně
- c) ano, měsíčně
- d) méně často
- e) ne, nevyužívám

Pokud ano, jaké?

28. K čemu využíváte sociální sítě (Facebook, Messenger, Instagram,...)?

(pokud nevyužíváte ani jednu sociální síť, otázku prosím přeskočte; možno zvolit více odpovědí)

- a) ke komunikaci s rodinou a přáteli
- b) k sdílení fotografií, pocitů, informací o sobě a své rodině
- c) k hledání inspirace a rad
- d) k navazování nových přátelství
- e) vzdělávání se (např. webináře)
- f) jiné:.....

29. Jste členem nějakých skupin na Facebooku nebo jinde na webu?

- a) ano, jsem aktivní uživatel
- b) ano, jsem spíše pasivní uživatel (spíše sleduji aktivitu druhých, nepřidávám se do diskuzí)
- c) ne

Pokud ano, jakých?

30. Tady nabízíme místo na Vaše názory a postřehy, pokud byste k tématu chtěly cokoliiv dodat:

.....
.....
.....

Děkujeme za Váš čas strávený při vyplnění tohoto dotazníku.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Anetta Horská
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PaedDr. Alena Jůvová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Analýza potřeb obyvatel města Slavičín v oblasti volnočasových aktivit
Název v angličtině:	Analysis of the needs of leisure time activities range in the inhabitants of Slavicin
Anotace práce:	Předkládaná diplomová práce má teoreticko-empirický charakter. Zabývá se problematikou potřeb obyvatel Slavičína (se zaměřením na matky na mateřské a rodičovské dovolené) v oblasti volnočasových aktivit. Teoretická část popisuje proměnu ženy do role matky. Dále jsou vymezeny pojmy týkající se životního stylu a volného času žen na mateřské a rodičovské dovolené. Uvedena je zde také konkrétní nabídka volnočasových zařízení a míst ve Slavičíně. Empirická část obsahuje dotazníkové šetření, s cílem zjistit, jaké potřeby mají ženy na mateřské a rodičovské dovolené ve Slavičíně v oblasti volnočasových aktivit, a jeho vyhodnocení.
Klíčová slova:	volný čas, volnočasové aktivity, volný čas žen na mateřské a rodičovské dovolené, potřeby obyvatel Slavičína
Anotace v angličtině:	This diploma thesis has a theoretical-empirical character. It deals with the issue of the needs of the inhabitants of Slavicin (with a focus on mothers on maternity and parental leave) in the field of leisure activities. The theoretical part describes the transformation of a woman into the role of a mother. It also defines the terms related to the lifestyle and leisure time of

	women on maternity and parental leave. There is also mention a specific offer of leisure facilities and places in Slavcin. The empirical part contains a questionnaire survey and its evaluation, in order to find out what needs women have at maternity and parental leave in Slavcin in the field of leisure activities.
Klíčová slova v angličtině:	free time, leisure time activities, leisure time of women on maternity and parental leave, needs of the inhabitants of Slavcin
Přílohy vázané v práci:	příloha P I: dotazník pro ženy na mateřské a rodičovské dovolené
Rozsah práce:	77 s.
Jazyk práce:	český jazyk